

Integratie of segregatie? Een onderzoek naar de ervaringen van oudere gedetineerden.

Een vergelijking tussen ervaringen met integratie in de gevangenis van Oudenaarde en segregatie in de gevangenis van Brugge.

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door 01903563 Decorte Sarah

Academiejaar 2022-2023

Promotor :
Dr. Louis Favril

Commissaris :
De Pau Marjolein

Woordenaantal: 17044

Abstract

The elderly have always been a minority group in detention, yet an increasing trend of age is noticeable worldwide due to the impact of societal aging. As a result, qualitative research was conducted into the detention experience of inmates over fifty years old in two Belgium prisons. The research question concerns: *"What are older inmates' preferences, integration or segregation?"*. A comparison is made between older inmates' experiences of integration in the prison of Oudenaarde and segregation in the age-segregated section in the prison of Bruges. In-depth interviews were used to gauge obstacles such as contact with staff and fellow detainees, infrastructure, medical supply, and feelings of unsafety. The provided daytime activities were also surveyed which includes work and activities. There appeared to be no need for age-related adjustments to perform work and activities. Specialization in age-related diseases was also not considered as necessary, this applies to all respondents (n=13) from both prisons. The detainees of the elderly department in the prison of Bruges did find adapted infrastructure to be useful. Younger detainees play a role in most of the older inmates' feelings of unsafety at the prison of Bruges, where this was the case for only half of the respondents in the prison of Oudenaarde. Finally, the preference for integration or segregation was questioned. It became clear that the detainees in the prison of Oudenaarde are all against the idea of segregation, while the segregated detainees of the elderly department in the prison of Bruges are all in favor of it. This distinction in preference between the respondents from the two different prisons can be related to individual and contextual factors such as sentence length, the fear of dying in detention, the prison regime, the number of younger inmates on the section and the presence or absence of feelings of unsafety. These findings did not clearly differ among the used age categories.

Key words: Elderly prisoners, age-segregation, vergrijzing gevangenis

Woord vooraf

Deze masterproef getiteld *'Integratie of segregatie? Een onderzoek naar de ervaringen van oudere gedetineerden'* beoogt het behalen van de Master in de Criminologische wetenschappen in het academiejaar 2022-2023. Hierbij wil ik graag een aantal personen bedanken die een betekenisvolle bijdrage hebben geleverd bij de realisatie van deze masterproef.

Op de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mijn promotor Doctor Louis Favril. Hij begeleidde mij zowel doorheen mijn bachelor- als masterproef en dit op een constructieve wijze. Er was steeds mogelijkheid tot het verkrijgen van heldere en motiverende feedback, wat ten zeerste geapprecieerd wordt.

De volgende naar wie mijn dank uitgaat is naar gevangenisdirecteur Hans Claus. Hij aanvaardde mij om stage te lopen in de gevangenis van Oudenaarde. Daarbij gaf hij mij alle vrijheid om tijdens mijn stage diepte-interviews te kunnen afnemen met vijftigplusser gedetineerden, wat een belangrijk deel van de onderzoekspopulatie betreft. Tevens wil ik de voltallige directie van Oudenaarde bedanken om mij bij alles te betrekken wat criminologisch relevant was voor de realisatie van deze masterproef. Alsook wil ik de penitentiair beambten van de WOUW-afdeling in de gevangenis van Brugge en de directie bedanken. De vlotte communicatie met hen zorgde ervoor dat ik op korte termijn in contact kon komen met de bereidwillige oudere gedetineerden.

Verder bedank ik van harte alle gedetineerden die klaarstonden om de vragen te beantwoorden. Zij speelden één voor één een cruciale rol bij de totstandkoming van dit masterproefonderzoek. Zonder hen zou deze bijgevolg niet tot stand kunnen gekomen zijn.

Als laatste wil ik graag mijn ouders bedanken. Zij stonden steeds klaar om mij te helpen waar mogelijk. Hierdoor vormden zij een grote ondersteuning, niet enkel tijdens het schrijven van mijn masterproef maar ook doorheen mijn hele opleidingstraject met als eindpunt het behalen van mijn masterdiploma in de criminologie.

Sarah Decorte,

Gent, 13 mei 2023

Inhoudsopgave

ABSTRACT	I
WOORD VOORAF	II
LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	V
LIJST MET GEBRUIKTE TABELLEN	V
LIJST MET GEBRUIKTE GRAFIEKEN	V
1. INLEIDING	1
1.1 OPZET VAN DE MASTERPROEF	1
1.1.1 Algemene achtergrond	1
1.1.2 Bredere context en epidemiologie	1
1.1.3 Integratie-segregatiedebat over de grenzen heen	2
1.1.4 Historiek in cijfers	3
1.1.5 Stand van zaken literatuur	6
1.2 CENTRALE PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN	7
1.2.1 Criminologische relevantie	7
1.2.2 Probleemstelling & onderzoeksvraag	8
2. METHODOLOGIE	9
2.1 AFBAKENING ONDERWERP	9
2.1.1 Inclusiecriteria	10
2.1.2 Exclusiecriteria	12
2.2 ONDERZOEKSOPZET	13
2.3 BEPERKINGEN METHODOLOGIE	15
2.4 STRUCTUUR EN OPBOUW	15
3. RESULTATEN	17
HOOFDSTUK 1: “WELKE DAGBESTEDING BIJEN DE GEVANGENIS VAN OUDENAARDE EN DE WOUW-AFDELING IN BRUGGE VOOR OUDERE GEDETINEERDEN”	17
3.1.1 Gevangenis Oudenaarde	17
3.1.2 Gevangenis Brugge WOUW-afdeling	18
3.1.3 Tussentijdse conclusie	20
HOOFDSTUK 2: “WELKE HINDERNISSEN ERVAREN OUDERE GEDETINEERDEN?”	21
3.2.1 Gevangenis Oudenaarde	21
3.2.2 Gevangenis Brugge WOUW-afdeling	25
3.2.3 Tussentijdse conclusie	29
HOOFDSTUK 3: “VERKIEZEN OUDERE GEDETINEERDEN INTEGRATIE OF SEGREGATIE?”	30
3.3.1 Gevangenis Oudenaarde	30
3.3.2 Gevangenis Brugge WOUW-afdeling (On)veiligheidsgevoelens	33
3.3.3 Tussentijdse conclusie	35
4. DISCUSSIE & ALGEMENE CONCLUSIE	36
4.1 DISCUSSIE	36
4.1.1 Dagbesteding	36
4.1.2 Hindernissen	37

4.1.3 Integratie-segregatie debat.....	41
4.2 BEPERKINGEN.....	42
4.3 ALGEMENE CONCLUSIE.....	44
4.4 AANBEVELINGEN.....	46
PERSTEKST	48
LITERATUURLIJST	50
WETENSCHAPPELIJKE BRONNEN.....	50
NIET WETENSCHAPPELIJKE BRONNEN.....	55
BIJLAGEN	VI
1. LIJST VAN TABELLEN	VI
2. LIJST VAN GRAFIEKEN.....	VIII
3. DMP + GDPR.....	X
4. INFORMATIEFORMULIEREN	XVII
5. INFORMED CONSENT	XIX
6. TOPICLIJST	XX
7. GEBRUIKTE VRAGENLIJST.....	XXII
8. CODEBOOM.....	XXVIII

Lijst van gebruikte afkortingen

FOD Justitie	Federale Overheidsdienst Justitie
DG EPI	Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen
NICC	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
SPACE	Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l'Europe
WOUW	Waardig Ouder Worden in detentie

Lijst met gebruikte tabellen

Tabel 1. Aantal gedetineerden aanwezig of in penitentiair verlof (d.d. 1 januari sinds 2016), per leeftijdsgroep.....	VI
Tabel 2. Leeftijdsopbouw van de gevangenispopulatie (d.d. 1 september sinds 2009), algemene uitsplitsing naar leeftijdscategorieën.....	VI
Tabel 3. Aantal respondenten verdeeld volgens leeftijdscategorie.....	VII
Tabel 4. Aantal respondenten verdeeld volgens strafduur.....	VII

Lijst met gebruikte grafieken

Grafiek 1. Evolutie aantal 50+ gedetineerden in België (d.d. 1 september sinds 2009 tot 1 januari 2023)	VIII
Grafiek 2. Voorkeur integratie-segregatie respondenten (n=6) gevangenis Oudenaarde (d.d. 29 maart 2023)	VIII
Grafiek 3. Voorkeur integratie-segregatie respondenten (n=7) ouderenafdeling gevangenis Brugge (d.d. 27 februari 2023).....	IX

1. Inleiding

1.1 Opzet van de masterproef

1.1.1 Algemene achtergrond

De doelstelling van deze masterproef is gericht op de realisatie van een humaan leven in detentie voor oudere gedetineerden. Door middel van onderzoek naar de ervaringen van vijftigplussers in detentie wordt een inzicht verkregen op de hindernissen waar deze doelgroep op botst en hoe penitentiaire inrichtingen omgaan met haar steeds ouder wordende populatie. Deze groep heeft wegens de oudere leeftijd differentiële noden en behoeften ten opzichte van de algemene (jongere) detentiepopulatie (Ginn, 2012). Aan deze diverse noden kunnen tot op vandaag slechts weinig Belgische gevangenen tegemoetgekomen (Humblet et al., 2022). Door aandacht te vestigen op deze groep kan dit onderzoek een basis vormen om bewustzijn te creëren op beleidsmatig niveau, waarna beleidsinitiatieven kunnen volgen.

1.1.2 Bredere context en epidemiologie

In de afgelopen jaren wordt de Belgische detentiepopulatie steeds meer getekend door een toenemend aantal ouderen, dit fenomeen wordt ook wel vergrijzing genoemd (Stürup-Toft, 2018). Cijfers uit het verleden tonen aan dat ouderen in detentie altijd een minderheidsgroep zijn geweest (SPACE I Report, 2021). Dit heeft ervoor gezorgd dat gevangenen gebouwd werden in functie van jongere profielen, bijgevolg blijkt de infrastructuur vandaag onaangepast voor een deel van de oudere gedetineerden (Ginn, 2012). De gevangeniscomplexen worden onder andere getypeerd door lange gangen, veel trappen, grote afstanden naar de nodige diensten en smalle niet-rolstoeltoegankelijke cellen (Gross, 2007). Niet enkel de gevangenisinfrastructuur maar ook de voorziene activiteiten, werkmogelijkheden, het gevangenisregime, de gezondheidszorg, het contact met medegedetineerden en penitentiaire beampten en de terugkeer naar de samenleving kunnen hindernissen inhouden voor deze groep gedetineerden. De onaangepaste omgeving waarin ouderen opgesloten zitten vormt de probleemstelling van deze masterproef. Het is meer dan ooit nodig om humane detentieomstandigheden te kunnen voorzien, in het bijzonder omdat deze groep in de loop der jaren al toegenomen is en naar verwachting nog verder zal stijgen (Decorte & Humblet, 2013; Bronskill, 1999; Gross, 2007; Butler et al., 2021).

De oorsprong van de vergrijzing kan volgens de studie van Humblet (2017) aan verschillende oorzaken toegeschreven worden. De inzet op langere straffen zorgt er in eerste instantie voor dat personen een langere tijd in detentie moeten verblijven en er bijgevolg oud worden. Voor een tweede reden kan verwezen worden

naar de babyboomgeneratie die ontstond na de Tweede Wereldoorlog en die nu de pensioengerechtigde leeftijd bereikte. Deze generatie betreft een grote groep van mensen waardoor er proportioneel ook een grotere kans is op een groter aantal gedetineerden. De laatste oorzaak voor de vergrijzing kan toegeschreven worden aan de betere gezondheidszorg die voor een langere levensverwachting zorgt, ook voor personen in detentie (Humblet, 2017).

De belangrijkste concepten in deze masterproef betreffen ‘integratie’ en ‘segregatie’. Integratie slaat op het samenleven in een bestaande omgeving zonder dat er aanpassingen worden gemaakt voor een welbepaalde groep. Bij segregatie wordt voor een bepaalde groep, in dit geval oudere gedetineerden, een aparte sectie voorzien waarbij aanpassingen voor hen gemaakt worden in tegenstelling tot de algemene detentiepopulatie (Humblet & De Smet, 2019). Een aanpassing is bijvoorbeeld het voorzien van een lagere veiligheid op ouderenafdelingen. Dit staat in schril contrast met de high-security cellen op een geïntegreerde sectie waar de meeste ouderen vandaag hun straf uitzitten. Hierbij wordt teruggekoppeld naar de lage recidivecijfers bij oudere gedetineerden die het verblijf met lagere veiligheidsmaatregelen mogelijk maakt en dit zonder de maatschappelijke veiligheid in gedrang te brengen. Zo geeft de studie van Kapinos (2003) aan dat het recidivepercentage bij vijftigplussers slechts 1,4% betreft.

1.1.3 Integratie-segregatiedebat over de grenzen heen

Wanneer een blik wordt geworpen op de buitenlandse detentiepopulaties, wordt het duidelijk dat een stijging van het aantal ouderen in detentie zich manifesteert in verschillende landen ter wereld. Daarnaast wordt er op verschillende manieren omgegaan met de stijgende detentiepopulaties zoals eerder beschreven werd in de eigen bachelorproef *‘Vergrijzing in detentie: integratie of segregatie, is er een gulden middenweg?’* (2022).

Het aandeel van oudere gedetineerden in de Australische detentiepopulatie kende tussen 2002 en 2012 een stijging van 8,4% naar 12% (Trotter & Baidawi, 2015). Hierbij voelde de grote meerderheid van de oudere gedetineerden, namelijk 75%, zich veilig in detentie. De groep ouderen die moeilijkheden ondervindt met zelfstandig leven is dan ook de groep die het meest kampt met onveiligheidsgevoelens binnen detentie (Trotter & Baidawi, 2015).

In Frankrijk werd er sinds 2004 eveneens een stijging van de detentiepopulatie vastgesteld. Het aantal ouderen in detentie bedroeg reeds 11,5% in 2019. Hier gaven de oudere gedetineerden aan dat de gevolgen van de gevangenisstraf een groter effect hebben op de behandeling van ouderen in detentie, eerder dan de

impact dat het gevangenis personeel zou hebben op de behandeling van ouderen, ongeacht de leeftijd (Combalbert & Rambourg, 2019).

In het Verenigd Koninkrijk verdubbelde het aantal vijftigplussers in detentie van 1992 tot 2002 (Collins & Bird, 2007). In 2005 vormden de oudere gedetineerden al 5% van de totale gevangenispopulatie (Crawley & Sparks, 2005a). Door deze stijgende trend werd er vanuit de nationale gezondheidsdiensten ingezet op de uitbouw van ouderenafdelingen in gevangenissen. Wel zou er nog nood zijn aan opgeleid personeel met betrekking tot ouderdomsziekten (Collins & Bird, 2007). De afwezigheid hiervan kan het gelijkheidsbeginsel in het gedrang brengen specifiek ten aanzien van oudere gedetineerden met hun verschillende zorgnoden (Williams, 2013)

De totale detentiepopulatie van de Verenigde Staten daalde tussen 2011 en 2021 waarbij er tegelijkertijd een stijging van het aantal veroordeelde vijftigplussers merkbaar was. Bijgevolg bestaat 20% van de algehele detentiepopulatie uit personen met een leeftijd boven de vijftig jaar (Leigey & Aday, 2021). Door American Civil Liberties Union wordt voorspeld dat het aantal ouderen in detentie verder zal blijven stijgen. Hierop reagerden een aantal Noord-Amerikaanse staten waaronder Mississippi, Washington en Texas respectievelijk met initiatieven zoals aparte ouderenafdelingen, aangepaste cellen en beleidstoegevingen in het voordeel van oudere gedetineerden.

1.1.4 Historiek in cijfers

De definitie van een ‘oudere gedetineerde’ is van toepassing op gedetineerden met een leeftijd van minimaal vijftig jaar (Colsher, 1992). Deze leeftijd wordt in de algemene samenleving doorgaans nog niet als ‘oud’ bestempeld, maar in de detentiepopulatie zijn verscheidene factoren aanwezig waardoor er vanaf deze leeftijd reeds ouderdomsgerelateerde problemen kunnen optreden, ook wel *accelerated ageing* genoemd (Cipriani et al., 2017). Dit vervroegd of versneld verouderingsproces kan optreden ten gevolge van de riskante levensgebeurtenissen die hun leven voor detentie kenmerkt zoals het gebruik van alcohol, drugs en geweld. Daarnaast kunnen de detentiecondities ook bijdragen aan de continuering van het verouderingsproces (Gideon, 2012).

Oudere personen in detentie vormen op vlak van slachtofferschap binnen de gevangenis, alsook op vlak van gezondheid een kwetsbare groep (Combalbert & Rambourg, 2019). In vergelijking met de algehele detentiepopulatie hebben vijftigplus gedetineerden vaker een slechtere mentale en fysieke gezondheid (Hanssens et al., 2015). Gedetineerde personen hebben een hogere kans om met chronische gezondheidsproblemen te kampen ten opzichte van vijftigplussers in de algemene bevolking (Colsher, 1992).

Deze potentiële kwetsbaarheden kunnen leiden tot isolerend gedrag binnen detentie waardoor zowel hun mentale gezondheid alsook hun kansen op re-integratie in de samenleving gereduceerd worden (Ginn, 2012; Stevens et al., 2018; Decorte, 2022).

De Belgische gevangenen krijgen jaarlijks bezoek van het European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Deze tikken België al een aantal jaren op de vingers wegens de slechte detentieomstandigheden. Ze kaarten de overbevolking, het geweld tussen gedetineerden onderling, de materiële conditie van de gevangenis en het activiteitsaanbod als dringend op te lossen pijnpunten aan (Council of Europe, 2022). De slechte leefomstandigheden worden door alle gedetineerden ervaren, waar oudere gedetineerden sneller vatbaar voor kunnen zijn (Combalbert & Rambourg, 2019).

Het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI) stelde een Excel document beschikbaar met ‘het aantal gedetineerden aanwezig of in penitentiair verloop sinds 01/01/2016 tot 01/01/2023 per leeftijdsgroep’ (tabel 1, persoonlijke communicatie, 8 maart 2023). Tabel 1 toont dat er momenteel 1890 vijftigplus gedetineerden in de Belgische gevangenen opgesloten zitten, inclusief degene die op penitentiair verloop mogen. De totale Belgische gevangenispopulatie bedraagt momenteel 11 122 gedetineerden, wat maakt dat er 17% van de totale gevangenispopulatie in België onder de definitie van ‘ouder gedetineerde’ vallen. Dit in vergelijking met de cijfers van 2016 toen deze groep ouderen nog maar 13,8% van de totale detentiebevolking uitmaakte. Zodoende wordt er over een tijdspanne van zeven jaar een lichte stijging van het aantal ouderen in detentie vastgesteld, deze stijging bedraagt 3,2%.

Tabel 1. Aantal gedetineerden aanwezig of in penitentiair verloop (*d.d. 1 januari sinds 2016*), per leeftijdsgroep

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal 50+	1527 (13,8%)	1426 (13,7%)	1508 (14,4%)	1477 (14,3%)	1643 (15,2%)	1665 (16,1%)	1800 (16,7%)	1890 (17%)
Aantal 65+	210 (1,9%)	187 (1,8%)	191 (1,8%)	205 (2%)	221 (2%)	242 (2,3%)	275 (2,5%)	300 (2,7%)
Totale detentiepopulatie	11 026	10 373	10 488	10 313	10 783	10 324	10 797	11 122

Noot: cijfermateriaal overgenomen uit Excel DG EPI, 2016-2023.

De cijfers die verzameld worden door de Raad van Europa worden jaarlijks in het ‘Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l’Europe’ (SPACE) uiteengezet. Hierbij worden de cijfers omtrent de leeftijdsopbouw van detentiepopulaties uit verschillende Europese landen sinds het jaar 2000 bijgehouden. Doch werd er toen nog geen cijfermateriaal verzameld met betrekking tot ouderen in detentie. Verder wordt ook de gemiddelde leeftijd van de detentiepopulatie bijgehouden. In het jaar 2000 betrof de gemiddelde leeftijd van de Belgische detentiepopulatie 33 jaar (SPACE I Report, 2000). Ondertussen is deze gemiddelde leeftijd gestegen naar 37,8 jaar in 2021 (SPACE I Report, 2021). Zoals weergegeven in tabel 2 wordt er sinds 2009 een opdeling gemaakt per leeftijdscategorie waarbij 80+ gedetineerden geïncludeerd worden. Op 1 september 2009 maakte de vijftigplus-detentiepopulatie 10,7% uit van de totale Belgische detentiepopulatie, waar deze op 1 januari 2023 een stijging tot maar liefst 17% kende.

Tabel 2. Leeftijdsopbouw van de gevangenispopulatie (*d.d. 1 september sinds 2009*), algemene uitsplitsing naar leeftijdscategorieën

	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal 50+	1169 (10,7%)	1256 (11%)	1421 (12%)	1542 (12,5%)	1618 (12,7%)
Aantal 60+	308 (2,8%)	357 (3,1%)	408 (3,5%)	445 (3,6%)	486 (3,8%)
Totale detentiepopulatie	10 901	11 382	11 825	12 310	12 697

Noot: cijfermateriaal overgenomen uit Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l’Europe I (SPACE I Report), 2009-2013.

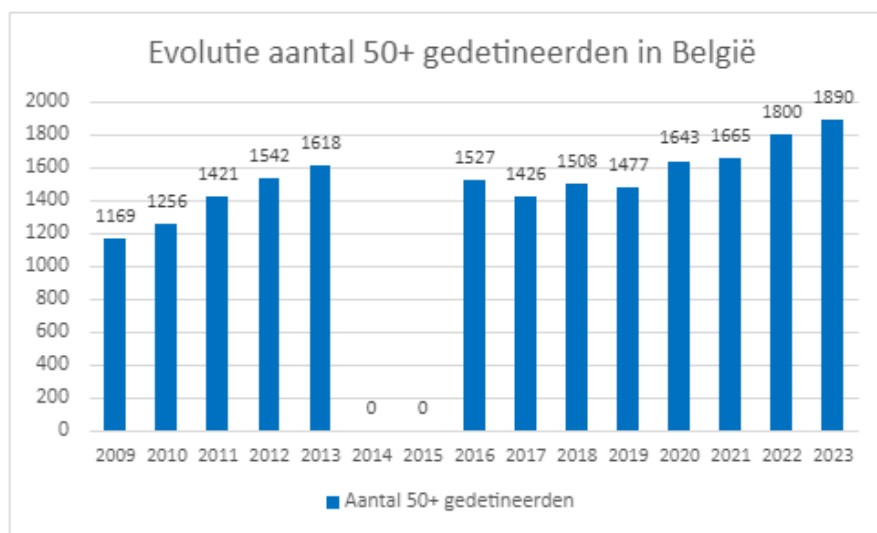
De Belgische cijfers liggen in lijn met de Europese gemiddeldes, wat betekent dat de trend van een toenemende ouderenpopulatie niet enkel een Belgisch fenomeen blijkt te zijn (SPACE I Report, 2009). Het percentage van gevangenen met de leeftijd van 50 jaar of ouder in België heeft een gemiddelde score die met ongeveer 5% afwijkt ten opzichte van het Europese gemiddelde. Hetzelfde geldt ook voor landen zoals Engeland & Wales, Ierland, Spanje, Roemenië, Siberië, Polen, Andorra, Oostenrijk, Luxemburg, Schotland, en Tsjechië (SPACE I Report, 2021).

In België vormen de veroordeelden met een straf van drie tot vijf jaar 23,6% van de detentiepopulatie en de veroordeelden met een straf van vijf tot tien jaar betreffen 33,1% (SPACE I Report, 2021). Dit zijn de grootste groepen opgeslotene in de Belgische gevangnissen. Deze cijfers lopen niet gelijk met het Europese gemiddelde waar de veroordeelden met een straf van drie tot vijf jaar 17,1% betreffen en veroordeelden met

een straf van vijf tot tien jaar 21,9% uitmaken van de totale detentiepopulatie (SPACE I Report, 2021). Gezien de grote groep langgestraften in de Belgische gevangenissen, zijn er bijgevolg veel mensen aanwezig die oud kunnen worden in detentie.

In grafiek 1 toont een continue stijging van het aantal ouderen in detentie sinds 2009. Deze grafiek werd gegenereerd door de combinatie van de cijfers van DG EPI en van de Raad van Europa omtrent de Belgische detentiebevolking. Wel moet er rekening gehouden worden met de ontbrekende cijfers vanaf 2014 tot 2019 in het Annual Penal Statistics report. Daarnaast fluctueren de cijfers van de algemene detentiepopulatie steeds tussen de 10 000 en 13 000 gedetineerde personen.

Grafiek 1. Evolutie aantal 50+ gedetineerden in België (d.d. 1 september sinds 2009 tot 1 januari 2023)

Noot: combinatie cijfermateriaal overgenomen uit Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l'Europe I, 2009-2015; cijfermateriaal overgenomen uit Excel DG EPI, 2016-2023.

1.1.5 Stand van zaken literatuur

Verschillende studies maken duidelijk dat de groep van oudere personen in detentie een heterogene groep is (Neeley et al., 1997; Wangmo et al., 2017; Filinson & Ciambone, 2019). Bijgevolg is er in de literatuur geen eenduidig antwoord te vinden op de voorkeur van oudere gedetineerden voor integratie dan wel segregatie. Dit is te wijten aan verschillende individuele- en contextuele factoren die van toepassing zijn. Dit onderzoek biedt een eerste zicht op wat de voorkeuren zijn van verschillende oudere gedetineerden, welke hindernissen er ondervonden worden en welke oplossingen gevangenissen daarvoor kunnen bieden.

Zoals Humblet en De Smet (2019) aangeven is er nog weinig bekend over de gevolgen van segregatie bij oudere gedetineerden. Ook in België staat dit onderzoeksdomein nog in zijn kinderschoenen, gegeven het feit dat er slechts twee geriatrische zorgafdelingen in de gevangenissen van Merksplas en Saint-Hubert zijn (Humblet & De Smet, 2019). Sinds 9 januari 2023 ging de WOUW-afdeling van start in de gevangenis van Brugge. De afkorting ‘WOUW’ staat voor ‘Waardig Ouder Worden in detentie’. Dit project is uniek in België gezien dit geen afdeling betreft voor oudere hulpbehoevende gedetineerden, zoals dit wel het geval is in de gevangenissen van Merksplas en Saint-Hubert. Op de WOUW-afdeling geldt als voorwaarde dat oudere gedetineerden mobiel moeten zijn om op de afdeling terecht te kunnen.

Een vaak bestudeerd onderwerp zijn de medische problematieken waarmee ouderen in detentie kunnen kampen. In deze masterproef is het niet de bedoeling om dieper in te gaan op allerlei soorten ouderdomsziektes waarmee deze groep te maken kan hebben. Dit zou het criminologisch vakgebied te buiten gaan.

1.2 Centrale probleemstelling en onderzoeksvragen

1.2.1 Criminologische relevantie

De criminologische relevantie van deze masterproef situeert zich in het feit dat alle gedetineerden recht hebben op een menswaardig leven, ondanks het feit dat zij een misdrijf hebben gepleegd en daar ten gevolge van opgesloten worden. Een cipier verwoordde dit mooi in het volgende citaat “*de straf is nog altijd om opgesloten te worden, niet om onmenselijk behandeld te worden*” (anonieme cipier, persoonlijke communicatie, 03/03/2023).

Het gevangeniswezen is verplicht om volgens de Basiswet 2005 de interne rechtspositie van gedetineerden na te leven. Hierbij moet er zoals in de vrije samenleving gezondheidszorg voorzien worden.¹ Indien gevangenissen niet kunnen bijdragen aan de realisatie van de basiswet maakt dit een schending van de rechten van gedetineerden uit (Trotter & Baidawi, 2015). Daarnaast is ook het decreet betreffende hulp- en dienstverlening aan gedetineerden van toepassing binnen de gevangismuren. Daarbij moet de aangeboden hulp- en dienstverlening inspelen op de behoeften van de gedetineerden en hun sociaal netwerk.² De vergrijzing manifesteert zich steeds prominenter in de gehele samenleving, alsook binnen de

---

¹ Art. 88 – Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van gedetineerden, *BS* 1 februari 2005.

² Art. 3 – Decreet 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, *BS* 11 april 2013.

gevangenisbevolking. Doordat deze groep steeds groter dreigt te worden dringen structurele en beleidsmatige initiatieven zich in België alsook in het buitenland op (Hagos et al., 2021).

1.2.2 Probleemstelling & onderzoeksvraag

De algemene doelstelling van dit masterproefonderzoek is om een humaner leven voor ouderen in detentie te kunnen verwezenlijken door inzicht te krijgen op de behoeften van deze groep. De centrale probleemstelling gaat dieper in op de vergrijzing van de detentiepopulatie. De onderzoeksvraag tracht een beeld te vormen van de ervaringen van verschillende oudere personen in detentie waarbij hindernissen en tekortkomingen worden bevraagd. Hieruit kan de voorkeur voor het samen leven met jongere gedetineerden (integratie) of de voorkeur voor een aparte ouderenafdeling (segregatie) blijken. Dit werd onderzocht door oudere gedetineerden op een geïntegreerde sectie naar hun beleving te vragen. Daarnaast werden ook oudere gedetineerden op een gesegregeerde afdeling bevraagd, zij hadden allen ook ervaring met een detentieperiode op een geïntegreerde sectie. Door deze vergelijking te maken wordt een antwoord gevormd op het integratie-segregatie debat (Humblet & De Smet, 2019).

De centrale onderzoeksvraag zoekt een antwoord op de volgende vraag: *“Wat zijn de voorkeuren van oudere gedetineerden, integratie of segregatie?”* Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van drie deelvragen die onderstaand in de sectie ‘methodologie’ uiteengezet worden.

2. Methodologie

2.1 Afbakening onderwerp

De geconsulteerde databanken van de gebruikte literatuur zijn voornamelijk Web of Science, PubMed, Scopus en ProQuest. Daarbij werden er hoofdzakelijk Engelstalige zoektermen gebruikt: “Departments for elderly prisoners”; “Old prisoners”, “Elderly AND (prison* OR jail* OR convict* OR penitencia* OR inmate*) AND unit”. Verder werd ook gebruikt gemaakt van de website van The Council of Europe en de website van FOD Justitie die voor elke Vlaamse gevangenis een pagina toewijdt en cijfergegevens beschikbaar stelt. Daarnaast werd er contact opgenomen met DG EPI van FOD Justitie en het NICC om recente gegevens te verkrijgen over de samenstelling van de Belgische detentiepopulatie.

Dit empirisch wetenschappelijk onderzoek maakt gebruik van een kwalitatieve onderzoeksmethode om de detentie-ervaringen van vijftigplusser gedetineerden te kunnen bevragen. Om een antwoord te kunnen vormen op de centrale onderzoeksvraag werd er gekozen om diepte-interviews uit te voeren. Dit vanuit de overtuiging dat detentie-ervaringen niet in cijfers weer te geven zijn. Ondanks dat vergrijzing zich in alle Belgische gevangenissen alsook in buitenlandse gevangenissen manifesteert, wordt er gekozen om enkel vijftigplus gedetineerden in de gevangenis van Oudenaarde en vijftigplus gedetineerden op de ouderenafdeling uit de gevangenis van Brugge te bevragen.

Op basis van de gelopen stageperiode in de gevangenis van Oudenaarde kon er gemakkelijk in contact gekomen worden met vijftigplusser gedetineerden voor de afname van diepte-interviews. De gevangenis van Oudenaarde bestaat voornamelijk uit langgestrafte mannelijke gedetineerden. Deze gedetineerden verblijven op sectie met personen van verscheidene leeftijden, aan deze samenlevingsvorm wordt de term integratie toegewezen. Er werd een lijst getrokken van alle aanwezige vijftigplusser gedetineerden in deze gevangenis. Op basis van de leeftijd werden deze personen opgedeeld over drie categorieën namelijk 50 tot 60 jaar, 61 tot 70 jaar, 71 tot 80 jaar. Deze onderverdeling zorgde ervoor dat er voldoende respondenten van verscheidene leeftijden gerepresenteerd worden. Wel moet er opgemerkt worden dat er voor de categorie 71 tot 80 jaar geen respondent gevonden werd in Oudenaarde. Vervolgens werd aan die respondenten gevraagd deel te nemen aan het diepte-interview. Op basis van weigeringen en instemmingen met de deelname waren er zes gedetineerden uit verschillende leeftijdscategorieën bereid te participeren. Verder werden de respondenten opgedeeld naargelang strafduur. In Oudenaarde werden geen respondenten gevonden voor de categorie met strafduur lopende van 3 tot 5 jaar.

Op WOUW-afdeling in de gevangenis van Brugge verblijven gedetineerden met een minimale leeftijd van 50 jaar afzonderlijk van de algemene detentiebevolking, hier wordt de term ‘segregatie’ aan toegewezen. Hier werden de respondenten op een andere manier geselecteerd. Door middel van een vlote correspondentie met de directie werd snel toestemming verkregen om diepte-interviews te mogen afnemen op de sectie. Door de penitentiair beambten zelf werd er op de WOUW-sectie bevraagd wie bereid was om te participeren met het onderzoek. Een maand na de opstart van de afdeling werden hier al diepte-interviews afgenomen. De responsgraad van de gedetineerden te Brugge betreft een deelname van zeven op de tien gedetineerden die op deze afdeling verblijven.

Zoals eerder vermeld is de populatie van oudere gedetineerden geen homogene groep (Filinson & Ciambone, 2019). Deze bestaat zowel uit personen die een (levens)lange straf moeten uitzitten, alsook zijn er personen aanwezig die op oudere leeftijd opnieuw een misdrijf plegen en daardoor in detentie terechtkomen (Nowotny et al., 2016). Als laatste zijn er ook ouderen die pas op latere leeftijd voor het eerst een misdrijf plegen, dit betreft de kleinste groep (Nowotny et al., 2016). Drie van de zes respondenten uit de gevangenis van Oudenaarde zaten nooit eerder in detentie. Zij kwamen op de leeftijd van 53 jaar, 58 jaar en 60 jaar voor het eerst in de gevangenis terecht. In de gevangenis van Brugge hadden drie van de zeven respondenten geen eerdere detentie-ervaring. Zij verbleven allen eerder op een geïntegreerde sectie vooraleer zij naar de WOUW-afdeling verhuisden. Zij kwamen op een leeftijd van 49 jaar, 57 jaar en 61 jaar voor de eerste maal in detentie terecht. Voor deze laatste groep gedetineerden werden bijkomende vragen gesteld tijdens het diepte-interview. Dit laat een optimale vergelijking toe tussen het verblijf op een afzonderlijke vleugel voor ouderen en het verblijf op een gewone sectie.

Uit de combinatie van deze twee doelgroepen wordt duidelijkheid verkregen rond de ervaringen van oudere personen in detentie met betrekking tot de voorkeur voor integratie of segregatie.

2.1.1 Inclusiecriteria

Vooreerst moeten zowel de onderzoekspopulatie als de respondenten van de diepte-interviews een minimale leeftijd van vijftig jaar hebben. Deze grens wordt in de literatuur gebruikt omwille van de eerder beschreven risicovolle levensstijl die gedetineerden leiden voor en tijdens hun detentieperiode (Williams et al., 2012). De respondenten worden opgedeeld in verschillende leeftijdscategorieën om zo eventuele verschillen in detentie-ervaring te kunnen detecteren. Onderstaande opdeling wordt gehanteerd naargelang de responsgraad.

Tabel 3. Aantal respondenten verdeeld volgens leeftijdscategorie

	Oudenaarde	Brugge	Totaal
50 – 60 jaar oud	4	3	7
61 – 70 jaar oud	2	3	5
71 – 80 jaar oud	0	1	1
Totalen	6	7	13

Vervolgens wordt er ook een opdeling gemaakt naargelang de strafduur van de respondenten. Zij moeten een straf gekregen hebben van minimaal drie jaar, wat betekent dat er een opsluiting in de gevangenis plaatsvindt volgens het Belgische strafrechtssysteem. De verschillende strafduren worden opgedeeld in categorieën om zicht te kunnen krijgen op eventuele verschillen in detentie-ervaring tussen personen met verschillende straflengtes. Daarvoor worden onderstaande categorieën gebruikt.

Tabel 4. Aantal respondenten verdeeld volgens strafduur

	Oudenaarde	Brugge	Totaal
3-5 jaar	0	4	4
5-10 jaar	1	1	2
+ 10 jaar	5	2	7
Totalen	6	7	13

De respondenten van de WOUW-afdeling te Brugge moeten aan één extra inclusiecriteria voldoen. Dit criteria betreft een eerder verblijf op een geïntegreerde sectie in de gevangenis, naast het verblijf op de gesegregerde WOUW-sectie. Dit verblijf hoeft geen eerdere detentie in te houden. De gedetineerden die momenteel op de aparte ouderenaafdeling in Brugge verblijven zijn allen verhuist van een verblijf op een gewone (geïntegreerde) sectie in de gevangenis van Brugge. Bijgevolg voldoen alle respondenten aan dit criteria.

Verder moeten de respondenten de Nederlandse taal voldoende machtig zijn. Daarnaast worden Engelstaligen en Franstaligen eveneens toegestaan. Er werd één diepte-interview afgenomen in het Frans, alsook verliep één diepte-interview in het Engels. Ook moeten alle respondenten bereid zijn hun detentie-ervaring te delen. Daar bijkomend mogen zij zich niet in een staat van psychose bevinden op het moment van het diepte-interview, dit om de verzameling van correcte informatie te kunnen garanderen. Hierbij werd

de lijst met respondenten voorgelegd aan de directie om zeker te zijn dat de respondenten over een stabiele toestand beschikten.

Vervolgens worden alleen mannelijke gedetineerden bevroegd. De hoofdreden hiervoor is omdat de detentiepopulatie in Oudenaarde enkel uit mannen bestaat, alsook op de WOUW-sectie verblijven enkel mannelijke vijftigplussers. Daarnaast vormen zij tevens de grootste groep binnen detentie (Lippens, 2010). (Lippens, 2010). Als laatste inclusiecriteria moeten de gebruikte studies die wetenschappelijke onderbouwing bieden aan de masterproef empirisch van aard zijn.

2.1.2 Exclusiecriteria

Geen enkele van de gebruikte studies, noch de respondenten, mogen aan één van de exclusiecriteria voldoen. Er wordt geen gebruik gemaakt van niet-wetenschappelijke bronnen zoals bachelor- en masterproeven, hetzelfde geldt voor niet-wetenschappelijke artikels. Andere talen dan het Nederlands, Engels of Frans zijn niet van toepassing, zowel bij de gebruikte bronnen alsook bij de communicatie met de respondenten.

Studies die rapporteren over de detentiebeleving van personen met een leeftijd onder de 50 jaar worden niet gebruikt, hetzelfde geldt voor de respondenten van de diepte-interviews. De reden hiervoor betreft de grote kans op afwezigheid van ouderdomsproblematieken onder deze leeftijdsgrens (Hanssens et al., 2015). Vijftigplusser geïnterneerde personen, inclusief degene die in een psychiatrische annex van een gevangenis verblijven, worden niet opgenomen. Hun zorgnoden en behoeften zijn te verschillend ten opzichte van de noden die oudere gedetineerden ondervinden (Marquant et al., 2018).

Studies over veroordeelden met een straf onder de drie jaar worden niet opgenomen. Volgens het Belgische strafrechtssysteem werden straffen onder de drie jaar effectief niet uitgevoerd in de gevangenis. Dit staat omschreven in de federale omzendbrief van 24 december 2021 betreffende de voorlopige invrijheidstelling van veroordeelden die één of meer vrijheidsstraffen ondergaan waarvan het uitvoerbaar gedeelte drie jaar of minder bedraagt. Sinds 1 september 2022 werd deze regeling veranderd en geldt dit principe enkel nog voor straffen onder de twee jaar effectief. Straffen tussen twee en drie jaar effectief worden vanaf heden wel uitgevoerd in de gevangenis vanwege de inzet op het effectief uitvoeren van korte straffen zoals omschreven in de beleidsverklaring 2.0 van de Minister van Justitie Van Quickenborne (Team Justitie, 2022). Deze wijziging is nog te recent om rekening mee te houden bij de verzameling van respondenten waardoor justitiabelen met een straf onder de drie jaar geen voorwerp van de diepte-interviews uitmaken.

Als laatste exclusiecriteria geldt dat er geen vrouwelijke respondenten toegestaan worden. De Belgische cijfers, die in lijn liggen met de Europese cijfers, tonen een duidelijke oververtegenwoordiging van het mannelijke geslacht in de detentiepopulaties. In België bestaat de detentiepopulatie uit 95,1% mannen en 4,9% vrouwen (Space I Report, 2021). Bovendien verblijven noch in de gevangenis van Oudenaarde, noch op de WOUW-afdeling in Brugge vrouwelijke gedetineerden.

2.2 Onderzoeksopzet

De algemene opzet van de masterproef tracht te peilen naar de ervaringen van oudere gedetineerden. Het type gevoerde onderzoek is kwalitatief van aard. Er werd gebruik gemaakt van een selecte quotumsteekproef waarbij de conclusies niet veralgemeenbaar zijn naar andere gevangenen, noch naar andere oudere gedetineerden binnen eenzelfde gevangenis. De onderzoekspopulatie van vijftigplusser gedetineerden kan opgedeeld worden in verschillende subpopulaties. Deze werd opgedeeld naargelang leeftijd en strafduur. Door deze opdeling te maken konden er verschillen tussen categorieën opgespoord worden. Er werd op een cross-sectionele manier slechts op één moment data afgenomen bij de respondenten door middel van diepte-interviews. Deze data werden binnenin de gevangenis afgenomen, dit betreft bijgevolg een veldonderzoek.

De gehanteerde onderzoeksmethode betreft het verzamelen van primaire data. Op die manier kon een betere controle over het onderzoek gehouden worden. Daarna werd deze data onderbouwd met wetenschappelijke bevindingen. Er werd met de data op een descriptieve manier gewerkt waarbij de situatie op geen enkele manier gemanipuleerd werd. Daarnaast werden er aanvullingen gedaan met secundaire data afkomstig van SPACE I Report en DG EPI. Deze data werden persoonlijk opgevraagd om een zicht te krijgen op de samenstelling van de Belgische detentiepopulatie per leeftijdscategorie over de jaren heen.

Het onderzoeksopzet is flexibel van aard. In deze mate heeft de keuze voor een semigestructureerd interview de vrijheid om af te wijken van de vragen en de volgorde ervan naargelang de evolutie van het gesprek. Zo biedt het de mogelijkheid om dieper in te gaan op bepaalde interessante informatie uit de antwoorden van de respondenten, wat aanleiding kan geven tot bijkomende dataverzameling. Het gaat om een subjectief interview met de bedoeling om te kunnen peilen naar de percepties van oudere gedetineerden over hun levensomstandigheden in detentie. Hierbij kunnen geen verkeerde antwoorden gegeven worden door de gedetineerden, noch kunnen de antwoorden tegen hen gebruikt worden gezien het belang van respect voor de privacy.

De vragen van de diepte-interviews werden opgesteld aan de hand van een eerder zelf uitgevoerd literatuuronderzoek in het kader van de bachelorproef genaamd ‘*Vergrijzing in detentie: integratie of segregatie, is er een gulden middenweg?*’ (2022). Gebaseerd op de gevonden hindernissen bij deze onderzoekspopulatie werd een topiclijst als richtlijn voor de diepte-interviews opgesteld. De interviewleidraad bestaat uit de volgende negen topics: persoonlijke vragen, contactpersonen, activiteiten, werk, vrijetijdsbesteding, infrastructuur, lichamelijke gezondheid, psychologische gezondheid en als laatste werd er gepeild naar de (on)veiligheidsgevoelens (bijlage 6).

Er werd gebruik gemaakt van een thematische deductieve data-analyse waarbij er op basis van vooraf bepaalde thema’s data werd verzameld. Na elk diepte-interview werden de antwoorden meteen geanalyseerd, gevolgd door het transcriberen en coderen van de verzamelde data. Deze werkwijze liet toe om alle informatie optimaal te verwerken en zorgde ervoor dat het proces op een continue manier verliep. De persoonsgegevens werden op een anonieme wijze gepseudonimiseerd waardoor een terugkoppeling naar de respondenten in kwestie niet mogelijk is.

Het theoretische saturatiepunt werd bereikt na zes diepte-interviews in de gevangenis van Oudenaarde en na zeven diepte-interviews op de WOUW-afdeling te Brugge. De objectiviteit of intersubjectiviteit in kwalitatief onderzoek werd gegarandeerd door het gebruik van niet-suggestieve vragen om zo een interviewer bias te voorkomen. Om hieraan preventief tegemoet te komen werd gebruik gemaakt van een vooraf opgestelde wetenschappelijk onderbouwde topic- en vragenlijst (bijlage 7).

Er werd op een ethisch verantwoorde manier te werk gegaan door onder andere het gebruik van een informatiepamflet (bijlage 4). Deze dient om de respondent volledig, transparant en in verstaanbare taal te briefen over wat er hen te wachten staat. Vooraleer het diepte-interview startte, werd mij een rondleiding gegeven in beide gevangenissen. Door de informatiebrieven persoonlijk te bezorgen, kon een extra woordje uitleg gegeven worden over het onderzoek. Zo konden bijkomende vragen meteen beantwoord worden. Daarnaast werd er gebruik gemaakt van een *informed consent* (bijlage 5) die door de respondent voorafgaand aan het diepte-interview schriftelijk ondertekend diende te worden. Dit garandeerde een vrijwillige deelname waarbij de respondent steeds kon weigeren een vraag te beantwoorden of op elk moment het diepte-interview kon stopzetten zonder gevolgen of opgave van reden.

Dit exploratief onderzoek heeft als doel om een diepgaande kennis te vergaren over een doelgroep waar tot nog toe weinig onderzoek naar verricht is. De antwoorden die hieruit voortvloeien kunnen als basis fungeren voor beleidsaandacht en -actie ten voordele van oudere gedetineerden. Deze actie kan bestaan uit zowel integratie- als segregatie-initiatieven, afhankelijk van de voorkeur van de aanwezige ouderenpopulatie.

2.3 Beperkingen methodologie

De methodologische beperkingen van deze masterproef bevinden zich in het feit dat de diepte-interviews enkel afgenomen werden in de gevangenis van Oudenaarde en op de WOUW-afdeling in de gevangenis van Brugge. Dit zorgt voor een beperkte externe validiteit. Tevens werd er gebruik gemaakt van een selecte steekproef. Bijgevolg zijn de resultaten uit dit masterproefonderzoek niet veralgemeenbaar naar andere gevangenissen en populaties. Om de betrouwbaarheid te verhogen wordt een grondige omschrijving gegeven van de detentieomgeving van de bevroegde gevangenissen. Er moet namelijk steeds rekening gehouden worden met het feit dat elke gevangenis zijn eigen unieke situatie heeft qua infrastructuur, leefklimaat, activiteitenaanbod, regime, personeel, gedetineerden et cetera.

2.4 Structuur en opbouw

De centrale onderzoeksvraag zoekt een antwoord op de vraag: *“Wat zijn de voorkeuren van oudere gedetineerden, integratie of segregatie?”*. Uit de diepte-interviews blijkt dat er drie verschillende valkuilen bestaan voor gevangenissen in het omgaan met een oudere groep gedetineerden. Deze betreffen de dagbesteding, hindernissen te wijten aan de detentiecontext en de verschillende voorkeuren van ouderen voor integratie of segregatie. Deze valkuilen werden vertaald in drie onderstaande deelvragen. Aan de hand van deze deelvragen wordt er getracht een antwoord te vinden op de centrale onderzoeksvraag.

Het eerste hoofdstuk geeft een overzicht van de voorziene dagbesteding die de gevangenis van Oudenaarde en Brugge voorzien voor hun gedetineerden. Hierbij wordt dieper ingegaan op de ervaring van oudere gedetineerden met het uitvoeren van arbeid in detentie. Een ander aspect dat belicht wordt is het al dan niet aangepaste activiteitenaanbod dat voorzien wordt voor oudere gedetineerden. De eerste deelvraag luidt als volgt: *“Welke dagbesteding bieden de gevangenis van Oudenaarde en de WOUW-afdeling in Brugge voor oudere gedetineerden?”*.

In het tweede hoofdstuk worden de mogelijke hindernissen uiteengezet waar ouderen in een detentieomgeving mee kunnen kampen. Hierbij wordt de relatie tussen oudere gedetineerden en penitentiair beambten, alsook de relatie tussen oudere en jongere medegedetineerden besproken. Daarnaast worden ook struikelblokken met betrekking tot de gevangenisinfrastructuur en de tevredenheid over de medische diensten uiteengezet. De tweede deelvraag is de volgende: *“Welke hindernissen ondervinden oudere gedetineerden in detentie?”*.

In het derde hoofdstuk wordt een antwoord gezocht op het integratie-segregatie debat. Daarbij worden potentiële kwetsbaarheden en (on)veiligheidsgevoelens bevestigd. Daarna worden de oudere gedetineerden bevestigd omtrent hun integratie/segregatie voorkeur. Hierbij wordt getracht een antwoord te formuleren op de derde en laatste deelvraag: *“Verkiezen oudere gedetineerden integratie of segregatie?”*.

Na elk hoofdstuk volgt een tussentijdse conclusie, hierbij wordt getracht om de belangrijkste bevindingen te bundelen. In het vierde hoofdstuk wordt een kritische reflectie over de stand van zaken bediscussieerd waarbij een terugkoppeling wordt gemaakt tussen de bevindingen uit de diepte-interviews en de wetenschappelijke literatuur. Het vijfde en laatste hoofdstuk voorziet een algemene conclusie waarbij de centrale probleemstelling, de drie deelvragen alsook de onderzoeksvraag samenvattend beantwoord worden. Daarna worden tevens een aantal nuttige aanbevelingen gemaakt voor toekomstig onderzoek.

3. Resultaten

Hoofdstuk 1: “Welke dagbesteding bieden de gevangenis van Oudenaarde en de WOUW-afdeling in Brugge voor oudere gedetineerden”

3.1.1 Gevangenis Oudenaarde

In de gevangenis van Oudenaarde is een open deur regime op de secties van veroordeelden van toepassing. Dit houdt in dat de celdeuren elke dag twee uur openstaan. Zodoende kunnen de gedetineerden vrij rondlopen op hun sectie en kunnen zij even bij elkaar op cel. Ook beschikken alle veroordeelden over een individuele cel. Dit geeft hun een bepaalde mate van vrijheid en privacy, dit zou volgens een gedetineerde twee van de belangrijkste basisnoden zijn van ouderen in detentie.

Werk

In de gevangenis te Oudenaarde zijn er verschillende mogelijkheden tot werk. Zo zijn er drie verschillende werkhuizen en daarnaast worden er ook fatieken aangesteld die verantwoordelijk zijn voor diverse huishoudelijke taken. Wel zijn er lange wachtlijsten om te kunnen werken in de gevangenis deels door de overbevolking en deels door het gegeven dat de populatie voornamelijk uit langgestraften bestaat waardoor er weinig verschuiving komt op de lijst. Zo moeten gedetineerden twee maanden tot een jaar wachten om er aan de slag te kunnen gaan. Een vierde werkhuis wordt midden april opgestart, specifiek gericht op personen in voorlopige hechtenis, om zo tegemoet te komen aan de overbevolking.

Vijf van de zes bevroegde respondenten werken in detentie. Zij werken onder andere in de werkhuizen, de kleermakerij en in de groendienst. Deze werken allen vijf dagen per week. Een persoon werkte vroeger zeven dagen op zeven, waar er nu afgebouwd is naar vijf dagen op zeven. Een andere persoon oefent niet langer een job uit in de gevangenis, deze is recent gestopt wegens familiale omstandigheden.

Activiteiten

Een breed scala aan activiteiten wordt aangeboden in de gevangenis van Oudenaarde. Zo zijn er mogelijkheden tot onderwijs, creatieve activiteiten, fitness, wandeling, een pingpong ploeg, een wielerploeg, muzieklessen et cetera. Ook is er een bibliotheek aanwezig binnen de gevangenis waar gedetineerden boeken, films en gezelschapsspelen kunnen huren. Gezien dit aanbod niet allemaal fysieke inspanningen vereisen en dus in theorie geschikt zouden zijn voor alle leeftijden, inclusief oudere gedetineerden, is de deelname aan activiteiten miniem bij de bevroegde respondenten. Maar liefst vier gedetineerden rapporteren dat ze niet langer deelnemen aan de activiteiten waar zij vroeger wel altijd aan deelnamen. Deze vier personen met de

leeftijd van 53 jaar, 56 jaar, 63 jaar en 65 jaar melden allen dat zij geen zin meer hebben nog deel te nemen na zoveel jaren detentie. Daarnaast wordt ook een verminderde concentratie en het minder actief zijn als reden opgegeven bij een respondent. Een andere gedetineerde houdt zich tegenwoordig liever bezig met persoonlijke zaken zoals boeken lezen en programmeren op cel. Eén persoon heeft geaccepteerd dat hij niet kan deelnemen aan de activiteiten wegens medische redenen.

Een andere gedetineerde die niet langer deelneemt aan de activiteiten meent dat deze bedoeld zijn voor onopgeleide mensen. Alsook poneert hij dat gedetineerden vaak deelnemen aan onderwijsactiviteiten vanwege een vrouwelijke lesgever, in plaats vanuit het motief iets bij te kunnen leren. Deze is ook van mening dat de activiteiten niet in het leven geroepen zijn om de gedetineerden beter te maken, ze zijn er om hun energie te kunnen kanaliseren zodat zij nadien rustig zouden zijn op sectie.

Een gedetineerde die eveneens niet langer deelneemt aan activiteiten heeft daarvoor een andere reden. In de week gaat hij niet naar activiteiten, noch naar de wandeling omdat hij vijf dagen op zeven werkt en bijgevolg te moe is om daarna nog een activiteit te beoefenen. Wel ging hij steevast naar de zaterdag- en zondagochtendwandeling. Ook vindt hij dat de komst van de nieuwe generatie chefs negatieve veranderingen met zich meegebracht heeft. Zo werd de zaterdagochtendwandeling samengevoegd met de zaterdagnamiddag wandeling, wegens te weinig opkomst in de ochtend. Deze gedetineerde prefereerde net de rust op deze ochtendwandeling, zodoende dat hij niet langer de zaterdag op wandeling gaat. Daar bijkomend werd de *half time* op de zondagochtend wandeling afgeschaft. Dit betekent dat er vanaf nu twee uur lang gewandeld wordt zonder pauze. Voor deze gedetineerde is dit van te lange duur. Ook meldt hij dat dit in de winter niet uit te houden is van de koude en bij regen is het afdak te klein waardoor men op de banken onder het afdak moet staan om de voeten droog te houden. Dit zorgt ervoor dat hij niet langer op wandeling gaat, noch in de week, noch in het weekend.

Slechts één respondent van 56 jaar rapporteert net heel actief te zijn en aan zoveel mogelijk activiteiten deel te nemen. Hij doet aan fitness, bokst en is lid van het pingpong team binnen de gevangenis. Deze respondent meent de enige vijftigplusser te zijn die nog zo actief is. Toch merkt deze respondent op dat hij hindernissen ondervindt door de vele beweging die hij doet. Hij geeft aan dat hij zichzelf rustiger moet houden, maar de competitie met de jongere gedetineerden om uit te blinken bij het boksen neemt bij hem vaak de bovenhand.

3.1.2 Gevangenis Brugge WOUW-afdeling

De nieuwe ouderenafdeling te Brugge is een project waar een oude afdeling met een hoog veiligheidsregime omgevormd werd naar een project voor humanere leefomgeving voor ouderen. Deze gedetineerden moeten

een minimale leeftijd van vijftig jaar hebben, alsook dienen zij in staat zijn om te werken. Op de afdeling is een open regime van toepassing. Dit geeft de gedetineerden de ruimte om zelf hun dagen in te delen. Zo kunnen ze op elk moment van de dag gaan wandelen, gezelschapsspelen spelen, televisiekijken, koken en fitnessen.

Werk

Gezien werken als voorwaarde wordt gesteld om op de afdeling te mogen komen, houdt dit in dat enkel mobiele vijftigplussers in aanmerking komen voor de WOUW-afdeling. Immobiele personen kunnen hier niet terecht gezien het niet de bedoeling is om als geriatrie afdeling te fungeren, noch is deze afdeling hiervoor uitgerust.

Op het moment dat de WOUW-afdeling nog maar een maand in gebruik was, was er nog geen mogelijkheid tot werk voor alle gedetineerden. Reeds vier van de zeven respondenten werkten toen wel doordat zij hun werk van op de vorige sectie konden behouden. Zij werken onder andere op de groendienst, in de kledijwissel, als fatiek in het naaiatelier, als kok op sectie en als ervaringsdeskundige in praatgroepen. Tijdens het werk komen de oudere gedetineerden in contact met jongere medegedetineerden. Dit zorgt ervoor dat zij niet algeheel geïsoleerd hun detentieperiode doorbrengen.

Op het moment van de diepte-interviews werd er alles aan gedaan om zo snel mogelijk werkgelegenheid te voorzien voor alle gedetineerden op de WOUW-afdeling. Het frequentst aangehaalde gemis op de WOUW-afdeling betreft dan ook de afwezigheid van werk. Bij de drie niet-werkende respondenten sloeg hierdoor de verveling dagelijks toe. Eén gedetineerde daarvan zegt dat hij vooral wil werken met het motief om geld te kunnen verdienen. De andere twee gedetineerden menen dat het een goede dagbesteding zou zijn zodat de tijd sneller voorbij zou gaan. Op de vraag of de vijftigplussers suggesties hebben voor bijkomende nieuwe activiteiten is het antwoord steevast dat ze willen werken en dat ze daarbij bereid zijn om alles van werk uit te voeren.

Activiteiten

De voorziene activiteiten op de WOUW-sectie worden door alle zeven respondenten als positief beoordeeld. Daar blijkt het grote pluspunt de wandeling te zijn die op elk moment van de dag mogelijk is. Toch geven drie gedetineerden aan dat zij hiervan niet regelmatig gebruik maken wegens onder andere de koude temperaturen buiten, een zwakke gezondheid, gevoeligheid voor verkoudheden, voetproblemen en slechte knieën. De gedetineerden die dit melden hebben verschillende leeftijden van 55 jaar, 66 jaar en 70 jaar. Op de afdeling is er ook een aangepaste fitness aanwezig specifiek voor oudere personen. De toestellen die ter beschikking worden gesteld werken op basis van eigen lichaamsgewicht, dit met de bedoeling de spieren niet

te overbelasten. Er is slechts één toestel aanwezig dat wel werkt met extra gewichten indien men toch iets harder wenst te trainen. Een gedetineerde met een leeftijd van 65 jaar zou net terug beginnen sporten nadat hij zichzelf uit een rolstoel heeft gewerkt. De drie andere respondenten geven aan alles van sport en beweging mee te doen en gebruik te maken van de aangepaste fitnessstoestellen, zij hebben een leeftijd van 50 jaar, 55 jaar en 72 jaren oud. Ondanks dat een respondent last heeft van astma, neemt hij toch deel aan alle activiteiten.

Daarnaast worden er voorbereidingen getroffen om te kunnen beginnen tuinieren. Een deel van de wandeling is daarvoor voorzien. Zo zijn er reeds bloembakken ter beschikking waarin kruiden kunnen geplant worden. Ook is er een ruimte voorzien met zetels waar er gezamenlijk televisie kan gekeken worden. Daarnaast is er nog een andere een ruimte met verschillende tafels voorzien waar er plaats is om gezelschapsspellen te spelen of de krant te lezen. Verder is er als restant van de Covid-19 epidemie een lokaal voorzien om te kunnen videobellen. Ook hebben de gedetineerden de mogelijkheid om zelf te koken in een goed uitgeruste gemeenschappelijke keuken op de afdeling. Alle respondenten geven aan het zelfgemaakte eten kwaliteitsvoller te vinden in vergelijking met het voorgeschotelde eten op hun vorige sectie in Brugge.

3.1.3 Tussentijdse conclusie

Op de geïntegreerde secties in Oudenaarde werken, op één gedetineerde na, alle respondenten vijf dagen op zeven binnen detentie. Daarnaast rapporteert het merendeel van de bevraagde respondenten dat zij niet langer deelnemen aan de aangeboden activiteiten, ondanks het brede aanbod aan fysieke en niet-fysieke activiteiten. De hoofdreden hiervoor was dat zij niet langer zin hebben, noch het nut ervan inzien, om nog deel te nemen na zoveel jaren detentie. Bijgevolg is de vraag of zij zouden deelnemen aan activiteiten speciaal aangepast voor oudere personen niet relevant voor hen.

Een ander beeld wordt verkregen van de gedetineerden op de WOUW-afdeling. Het merendeel van de oudere gedetineerden werken in detentie, waarvan degene die nog niet werken aangeven dit heel graag te willen doen. De deelname aan de leeftijdsspecifieke activiteiten op maat van oudere personen is hoog, hier nemen maar liefst alle gedetineerden aan deel naargelang interesse en fysieke conditie.

Hoofdstuk 2: “Welke hindernissen ervaren oudere gedetineerden?”

3.2.1 Gevangenis Oudenaarde

Contact met penitentiair beampten

De kwaliteit van het contact met penitentiair beampten kan verschillen van persoon tot persoon. Dit hangt onder meer af van persoonlijkheid, institutionele regels en waarden en normen van zowel beampten als gedetineerden. Vijf gedetineerden rapporteren dat dit contact heel goed loopt. Een gedetineerde geeft bovendien aan dat zij als familie voor hem zijn.

Toch merken twee gedetineerden van 53 jaar en 58 jaar op dat er een generatiekloof ontstaan is tussen hen en de nieuwe generatie penitentiair beampten. Een gedetineerde geeft daarbij aan dat het contact goed loopt, maar dat er een mentaliteitswijziging opgetreden is bij de nieuwe chefs. Volgens hem hanteren deze nieuwe chefs een softere aanpak wat eerder als negatief ervaren wordt. Een andere gedetineerde haalt aan dat het contact met *ups and downs* verloopt. Daarbij vertelt hij het volgende: “*als je veroordeeld bent dan ben je geen mens meer, je bent een crimineel*” (Respondent 13, diepte-interview, 29 maart 2023). Ook deze geeft aan dat er problemen zijn met de nieuwe generatie chefs. De gedetineerde in kwestie verblijft al een lange tijd in de gevangenis waardoor de vaste chefs hen kennen en weten met welk materiaal ze hem kunnen vertrouwen. De nieuwe generatie chefs kennen hem nog niet waardoor zij zijn ‘risicovol’ materiaal zoals een schroevendraaier afnemen. Hierdoor ontstaan er miscommunicaties over wat wel en niet toegestaan is op cel, zowel bij de beampten als bij de gedetineerde in kwestie.

Contact met medegedetineerden

Bij het contact met andere medegedetineerden wordt er door vijf oudere gedetineerden gerapporteerd dat zij met iedereen even goed overeenkomen, ongeacht de leeftijd. Een gedetineerde haalt aan dat het eerder om de persoonlijkheid draait dan om de leeftijd. Desondanks dat één van deze gedetineerden met alle leeftijden overeenkomt, merkt hij op dat hij niet langer even sociaal is als vroeger. Hij zegt sociaal selectief te zijn geworden bij de vrienden die hij uitkiest. De reden hiervoor is dat er veel energie gepaard gaat met het opbouwen van vriendschapsrelaties. Indien de persoon in kwestie kort nadien vrijgelaten wordt, spreekt hij telkens van verloren energie, tijd en vriendschap.

Een gedetineerde van 56 jaar geeft wel aan dat hij het beter kan vinden met oudere gedetineerden omdat zij elkaar beter zouden begrijpen. Twee gedetineerden merken op dat jongere gedetineerden in een andere wereld leven met andere waarden en normen. Een andere respondent omschrijft dat het contact met de

medegedetineerden opnieuw met “*ups-and-downs*” verloopt (Respondent 13, diepte-interview, 29 maart 2023).

Op de vraag of jongere gedetineerden de ouderen helpen binnen detentie waren de antwoorden verdeeld. Drie respondenten geven aan dat er geen hulp komt op initiatief van de jongere gedetineerden. Toch zou er op een duocel wel hulp geboden worden vanuit de jongere naar de oudere toe, bijvoorbeeld wat betreft het kuisen van de cel. Indien men op een monocel zit, wordt er aangegeven dat men er alleen voor staat. Een respondent geeft aan dat hij denkt dat er wel geholpen zou worden indien iemand moeite zou hebben met stappen, maar dit is niet van toepassing op de gedetineerde in kwestie. De drie andere respondenten geven aan dat zij wel vaak geholpen worden door jongere gedetineerden. Twee gedetineerden hiervan kampen met medische problemen waardoor zij hulp krijgen van jongere medegedetineerden.

De omgekeerde relatie wordt eveneens bevraagd. Dit houdt in dat oudere gedetineerden als mentor zouden fungeren voor jongere gedetineerden, in ruil voor de hulp die ze van hen kregen. Alle zes de respondenten geven aan raad te geven aan jongere gedetineerden. Zo zouden zij heel wat kunnen leren van de oudere gedetineerden en zou er sprake zijn van wederzijdse steun. Twee gedetineerden geven aan dat zij raad geven en bemiddelden met als reden om de sectie rustig te houden. Een gedetineerde met een leeftijd van 56 jaar meent dat de jongeren slechts soms luisteren naar de raad van ouderen en dat de ouderen onderling elkaar beter kunnen helpen. Een andere gedetineerde rapporteert dat hij advies geeft aan elke persoon die daarnaar vraagt, ongeacht de leeftijd.

Infrastructuur

Met betrekking tot de gevangenisinfrastructuur komen uiteenlopende antwoorden naar voor. Drie gedetineerden hebben helemaal geen klachten over de infrastructuur. Eén ervan noemt de gevangenis van Oudenaarde bovendien een “*voorbeeldgevangenis*” in vergelijking met andere gevangenissen (Respondent 8, diepte-interview, 29 maart 2023). Een andere van deze drie geeft aan dat de gevangenis van Oudenaarde beter is voor het sociale aspect van de detentieperiode. Hierbij wordt de vergelijking gemaakt met de gevangenis van Beveren waar alles op cel is voorzien en er wordt gewerkt met Prison Cloud waardoor er weinig mogelijkheden tot sociaal contact zijn. In Oudenaarde daarentegen is dit niet het geval, hier zijn er geen douches op cel en wordt er gewerkt met rapportbriefjes die fysiek af te geven zijn aan de chefs.

Twee andere gedetineerden zijn niet volstrekt negatief over de infrastructuur, maar hebben een aantal verbeterpunten. Deze wijzen op het enkel glas en de metalen omkadering van de ramen die niet goed aansluiten waardoor er wind en koude naar binnen komt in hun cel. Als oplossing voor de koude temperaturen

worden de kookvuren op cel aangestoken om op die manier warmte te genereren. Verder wordt er voorgesteld door een gedetineerde om kuisproducten te bestellen om een grondige schoonmaak te kunnen houden in alle cellen. Ondanks dat de gedetineerden poetsproducten krijgen om hun eigen cel mee te onderhouden, wordt dit niet door iedereen even diepgaand gedaan. Er wordt ook opgemerkt dat de cel een halve meter breder zou mogen zijn, dit zou meer comfort bieden.

Een gedetineerde van 58 jaar oud is uitsluitend negatief over de aanwezige infrastructuur. Hij omschrijft het als volgt *“een gevangenis is niet ontworpen om mensen te helpen, het is er om mensen te straffen”* (Respondent 12, diepte-interview, 29 maart 2023). Hij meent dat de minimale infrastructuur het minste van de zorgen van gedetineerden zou zijn. Hierbij zei hij het volgende *“no one gives a shit”* (Respondent 12, diepte-interview, 29 maart 2023).

Geen van de gedetineerden geeft aan enige hindernissen te ondervinden door de aanwezige infrastructuur. Echter geven twee gedetineerden aan dat zij zich kunnen inbeelden dat het voor mensen in een rolstoel, gehandicapte mensen, mensen die moeilijk te been zijn of zeventigplusser gedetineerden moeilijk kan zijn om in een gevangenisomgeving te functioneren, maar dit zou voorlopig niet op hen van toepassing zijn. Zoals een gedetineerde het verwoordt zouden zij *“dubbel slachtoffer”* zijn, enerzijds door het gevangenschap op zich en anderzijds door hun kwetsbare toestand (Respondent 8, diepte-interview, 29 maart 2023). Dezelfde gedetineerde merkt op dat ouderen in andere gevangenissen veel minder geholpen worden ten opzichte van de gevangenis van Oudenaarde. Zo geeft hij het voorbeeld uit een andere Vlaamse gevangenis waar een gedetineerde in een rolstoel niet snel genoeg bij de celdeur geraakte om zijn eten aan te nemen en dus achtergelaten werd zonder eten door de chef.

Een andere gedetineerde geeft aan dat er niet enkel voor oudere gedetineerden een betere infrastructuur gerealiseerd zou moeten worden, maar voor iedereen in de gevangenis. Hij verwoordt het bijgevolg als volgt *“we zijn geen beesten hé, we zijn nog altijd mensen”* (Respondent 9, diepte-interview, 29 maart 2023).

Medische condities

De lichamelijke gezondheid wordt door vier vijftigplussers als goed omschreven. Hierbij wordt gerapporteerd dat zij fit zijn voor hun leeftijd en dat er nog geen ouderdomskwalen aanwezig zijn. Een gedetineerde geeft aan dat hij een goede gezondheid had tot op het moment dat hij Covid-19 kreeg, waarna hij blijvend last kreeg van zijn longen. Een gedetineerde met de leeftijd van 55 jaar meldt de laatste twee jaar vaker ziek te zijn en steeds met kleine zaken te kampen zoals een bronchitis en verkoudheden, waar hij in tegenstelling tot vroeger nooit ziek was. De twee zestigplusser gedetineerden rapporteren verschillende

medische problematieken waaronder rugklachten, spierpijn, longenproblemen, moeilijkheden met trappen op te gaan en een aantal operaties achter de rug te hebben. Een van deze gedetineerden omschrijft zijn gezondheid met de woorden “*vallen en opstaan*” (Respondent 13, diepte-interview, 29 maart 2023).

Bij de vraag naar de psychologische gezondheid van de gedetineerden wordt door vijf respondenten gerapporteerd dat psychologische problemen afwezig zijn. Eén gedetineerde antwoordde ironisch dat iedereen in de gevangenis met psychische problematieken kampt. Deze laatste beoordeelt de consultaties bij de psychiater als “*dag en nacht verschil met de psychiater buiten, normaal word je daar rustig van maar ik kom buiten als een atoombom*” (Respondent 8, diepte-interview, 29 maart 2023).

De medische dienst wordt door vier gedetineerden als goed beoordeeld. Daarbij horen eveneens de gedetineerden met medische problematieken. De twee oudste respondenten geven beide aan dat zij volgens de dokter sneller moeten langsgaan op consultatie. Wanneer men naar de dokter gaat voor kwaaltjes speelt zowel de waardigheid als de schaamte een belangrijke rol bij oudere personen. Twee gedetineerden rapporteren dat de medische hulp erg vlot verloopt ten opzichte van de gevangenis in Brugge. Over de medische dienst in Brugge vertelt een gedetineerde dat hij een uur moest wachten op de dokter nadat hij gebeld had om hulp, waar er in de gevangenis van Oudenaarde sneller hulp wordt geboden. Een andere gedetineerde lag een maand lang in het medische centrum te Brugge waar hij niet éénmaal gewassen werd, noch in staat was zichzelf te wassen. De focus zou daar liggen op het medische aspect zonder rekening te houden met de menselijkheid.

Toch wordt door twee gedetineerden met een goede gezondheid de medische zorg in Oudenaarde als negatief geëvalueerd. De dokter zou dertig gedetineerden op tien minuten zien, waardoor een gedetineerde meldt dat er nood is aan een eerlijke en goede dokter. Ook wordt enkel de basiszorg voorzien in de gevangenis. Hierbij werd de volgende opmerking gemaakt: “*er zijn er hier die met een kruk rondlopen van in de jaren 1900*” (Respondent 9, diepte-interview, 29 maart 2023). De andere gedetineerde geeft aan dat de stap zetten naar het ziekenhuis enkel als laatst mogelijke optie wordt overwogen. Dit zou ervoor zorgen dat mensen onnodig afzien in de gevangenis. Slechts één gedetineerde met een leeftijd van 58 jaar geeft aan dat een specialisatie in ouderdomsziektes een meerwaarde kan betekenen voor oudere personen, maar niet voor hem persoonlijk van toepassing is wegens de afwezigheid van ouderdomsziektes.

3.2.2 Gevangenis Brugge WOUW-afdeling

Contact met penitentiair beampten

Op de WOUW-afdeling zijn er twee cipers voor tien vijftigplusser gedetineerden aanwezig. Dit staat in schril contrast met de andere secties waar er slechts één cipier aanwezig is op sectie voor 25 gedetineerden.

Het contact met het gevangenispersoneel op de WOUW-sectie wordt door elk van de zeven respondenten als beter, menselijker, persoonlijker en lossier ervaren ten opzichte van hun eerder verblijf op een geïntegreerde sectie in Brugge. Er wordt aangegeven dat het contact dichter is zowel fysiek door het open regime, alsook mentaal doordat er meer individuele aandacht kan gegeven worden aan de gedetineerden. Het contact met de cipers op de andere sectie buiten de WOUW-afdeling wordt door drie respondenten als slecht, koel, afstandelijk, humeurig, niet vertrouwelijk en verschrikkelijk omschreven. Door de andere vier respondenten wordt aangegeven dat het contact wel goed verliep op de geïntegreerde sectie. Ondanks het al goede contact wordt het contact op de WOUW-afdeling toch nog als meer persoonlijk ervaren.

Ondertussen is er een wachtlijst met vijftigplusser gedetineerden om op de WOUW-afdeling te kunnen verblijven. De aparte sectie valt niet alleen in goede aarde bij de reeds verblijvende gedetineerden, maar ook bij de penitentiair beampten is er reeds een wachtlijst om op deze sectie te kunnen werken. Dit gezien het gemoedelijke leefklimaat dat er heerst op de afdeling.

Contact met medegedetineerden

Het contact met de medegedetineerden op de WOUW-afdeling verloopt volgens iedereen goed. Bij sommigen verlopen de contacten wat luchtiger en oppervlakkiger dan bij anderen gezien de verschillen tussen waarden, normen en persoonlijkheden. Toch kan iedereen zich erin vinden dat de contacten tussen elkaar vreedzaam verlopen. Er is tot nu toe geen sprake van incidenten, geweld of aanwezigheid van drugs.

Over de ervaring met medegedetineerden op de sectie voorafgaand aan het verblijf op de WOUW-afdeling is er verdeeldheid bij de zeven respondenten. Drie gedetineerden geven aan wel degelijk de meeste aansluiting te vinden bij mensen van dezelfde leeftijd of ouder. Zij menen een betere klik en meer gelijkenissen te hebben met oudere personen. Drie andere vijftigplusser gedetineerden geven aan even goed met jongere personen op sectie als met oudere personen overweg te kunnen. Eén gedetineerde geeft aan geen contact te hebben gemaakt met andere gedetineerden op de geïntegreerde sectie. Hij beschrijft zichzelf als een eenzaat, toch speelt hij op de WOUW-afdeling gezelschapspelen met de medegedetineerden en kijken ze televisie in groep.

Bij de vraag of de ouderen meer contact wensen te hebben met jongere medege-detineerden is het antwoord unaniem negatief. De motieven waarom er geen behoefte is aan dit contact zijn voornamelijk omdat jongere personen andere interesses hebben, ze een slechte invloed zijn door de drugs en ze vaker ruzie veroorzaken. Het detentieleven wordt als rustiger ervaren zonder de aanwezigheid van jongere medege-detineerden. Ze vormen met andere woorden geen gemis. Een vijftigplusser gedetineerde meldt dat hij met iedereen evenveel en een even goed contact had op de vorige sectie, maar toch hoeft hij de jongere medege-detineerden niet vaker te zien sinds zijn verplaatsing naar de WOUW-afdeling.

De vraag werd gesteld of jongere gedetineerden de ouderen helpen op een gemengde sectie. Hierop waren de antwoorden niet eenduidig. Een gedetineerde geeft aan dat jongeren meelevend zijn als ouderen ziek zijn. Eveneens zouden jongere gedetineerden, indien er eten over is, dit eten eerst aan de ouderen aanbieden. Twee gedetineerden geven aan dat er hulp vanuit jongere personen kan komen, maar dit zou enkel gebeuren indien er een beloning tegenover staat zoals bijvoorbeeld het verkrijgen van tabak. Zoals de anonieme vijftigplus gedetineerde het verwoordde *“hier geldt het principe van geven en nemen, voor iets hoort iets”* (Respondent 2, diepte-interview, 27 februari 2023). Deze ruilrelatie tussen oudere en jongere gedetineerden wordt hierdoor niet als oprecht ervaren. Vier andere gedetineerden menen helemaal geen hulp gekregen te hebben van jongere gedetineerden op de geïntegreerde sectie.

Het omgekeerde werd eveneens bevraagd, met name of oudere gedetineerden ook de jongere personen helpen. Drie gedetineerden geven daar een positief antwoord op. Ze geven aan dat zij hun ervaringen in detentie alsook over het leven buiten delen, daarbij geven zij raad en steun aan jongere gedetineerden. Zij vormen een soort mentor voor de jongere personen op sectie, dit wegens het feit dat zij een groter repertoire aan levenservaringen hebben. Een gedetineerde die zichzelf als een mentor beschouwt meent dat de bereidheid om als mentorfiguur te fungeren afhankelijk is van de eigen persoonlijkheid. De vier andere gedetineerden helpen de jongere gedetineerden doelbewust niet. Een andere gedetineerde haalt opnieuw het principe *“voor iets, hoort iets”* aan (Respondent 7, diepte-interview, 27 februari 2023). Ook bij de groep gedetineerden die geen hulp biedt aan jongere personen geeft een gedetineerde aan dat dit aan de eigen persoonlijkheid ligt. Deze laatste wenst geen mentorfiguur te zijn en verkiest zijn tijd alleen door te brengen.

Infrastructuur

Vroeger diende de WOUW-afdeling om er de meest onhandelbare gedetineerden onder te brengen. Op deze afdeling ‘Hoge Veiligheid’ was het meest strikte veiligheidsregime van toepassing. Tot op vandaag laat dit regime nog steeds zijn sporen na. Elke cel werd voorzien van dubbele veiligheidsdeuren zodat cipers niet rechtstreeks in contact met de gedetineerden zouden staan, dit om aanvallen en vechtpartijen te voorkomen.

In elke cel werd de extra deur weggehaald, maar de sporen daarvan blijven zichtbaar. De veiligheidscel achteraan de sectie is volledig afgesloten met de bedoeling om daar nooit meer gebruik van te moeten maken. Verder zijn de deuropeningen van de cellen erg smal en de muren zijn allemaal eentonig wit. Een gedetineerde geeft aan dat hij deze geschiedenis nog voelt hangen. Hij omschrijft de afdeling als koel en kaal, een schilderbeurt zou op zijn plaats zijn.

De gedetineerden op de ouderen-sectie hebben elk hun eigen cel. Dit betekent dat er zowel in de nacht als overdag meer rust gevonden kan worden op cel. Zo haalt een van de respondenten aan dat er tijdens zijn verblijf op de geïntegreerde sectie geroep naar elkaars cellen was vanaf het moment dat de celdeuren op slot gingen. Dit zorgde voor veel onrust en lawaaihinder. Dankzij het open regime op de WOUW-afdeling kunnen zij zich op hun monocel terugtrekken wanneer zij daar behoefte aan hebben. Twee gedetineerden geven aan dat dit perfecte voorbereidingscondities zijn op hun voorlopige invrijheidsstelling. Deze omgeving geeft rust waardoor er zonder stress kan gefocust worden op de overgang naar buiten.

Over de infrastructuur op de WOUW-afdeling wordt door vier gedetineerden aangegeven dat zij hiermee geen dagelijkse hindernissen ondervinden. De drie andere respondenten melden allen dezelfde hindernis, namelijk de lange afstanden die er moeten afgelegd worden naar binnendiensten zoals PSD en naar het bezoek. De afdeling bevindt zich op gelijkvloers waardoor trappen vermeden kunnen worden. Niettemin bevinden alle diensten zich op de tweede verdieping. De weg daar naartoe wordt als lang en lastig beschreven door deze respondenten. De gedetineerden kunnen ervoor kiezen de lift te nemen naar de tweede verdieping maar hier komen wel veiligheidsmaatregelen aan te pas, zodoende moet men telkens door de metaalscanner gaan.

Met betrekking tot de vraag of de infrastructuur als onaangepast ervaren wordt, is er opnieuw verdeeldheid tussen de vijftigplussers. Vier gedetineerden van 50 jaar, 55 jaar, 65 jaar en 70 jaar vinden de infrastructuur slecht en niet-aangepast aan een ouder doelpubliek. Een gedetineerde vermeldt dat zijn rolstoel niet door de celdeur kan. De beschikbare rolstoel is inklapbaar wat vereist dat de persoon moet kunnen rechtstaan en zelf de cel in wandelen. De andere drie gedetineerden vinden de infrastructuur wel aangepast, waarvan één gedetineerde zegt dat het ideaal is in vergelijking met de vorige sectie. Ze zijn vooral tevreden over de WOUW-sectie omdat alles zich op het gelijkvloers bevindt. Bij de vraag over de mogelijke hindernissen op cel rapporteren twee gedetineerden dat de chauffage midden in de nacht stopt met werken waardoor het telkens koud is op cel. Ze menen dat de isolatie niet goed is en dat zij dus kou lijden. Eén gedetineerde moest een extra deken aanvragen bij de dokter. De andere vijf gedetineerden hebben geen opmerkingen over de uitrusting van de cel.

Op de vraag of de eventueel onaangepaste infrastructuur het leven in de detentie bemoeilijkt, antwoorden drie van de vier ontevredenen dat het hun leven inderdaad belemmert. De ene respondent die eveneens ontevreden is, geeft aan op eigen kracht uit zijn rolstoel te zijn gekomen waardoor hij niet langer hinder ondervindt. De onaangepastheden betreffen voornamelijk de hoge veiligheidsmuren die op de wandeling aanwezig zijn, de koele omgeving en de trappen naar de tweede verdieping. Bij de vraag of er speciaal rekening gehouden moet worden met aangepaste infrastructuur voor oudere gedetineerden, is het antwoord unaniem instemmend.

Als laatste wordt er gepolst naar suggesties om de infrastructuur te kunnen verbeteren voor vijftigplussers. Een gedetineerde meldt dat er meer groen en decoratie mocht binnenkomen, alsook zou een opvrolijking in het algemeen nodig zijn. Een andere gedetineerde merkt op dat het toilet midden in de cel staat, een afscheiding daarvoor zou aangenamer zijn. Een laatste ontevreden gedetineerde geeft aan dat de infrastructuur niet te veranderen valt. Deze anonieme gedetineerde zei het volgende *“ze zouden het hier allemaal moeten afsnijden en heropbouwen om een degelijke infrastructuur te kunnen bieden voor ouderen”* (Respondent 2, diepte-interview, 27 februari 2023). De andere vier gedetineerden hebben geen suggesties vanwege hun tevredenheid over de huidige toestand op de WOUW-afdeling.

Medische condities

De vijftigplussers van de ouderenafdeling maken gebruik van de algemene medische diensten, net zoals alle ander gedetineerden. Er zijn momenteel geen specialisaties in ouderdomsziektebeelden bij het medisch personeel. Opmerkelijk genoeg melden geen van de zeven respondenten daar nood aan te hebben. Ze geven aan dat zowat alles aanwezig is zoals onder andere een neuroloog en een endocrinoloog. De kwaliteit van de verzorging is volgens vijf van de zeven vijftigplussers goed. Een tevreden gedetineerde meldt dat hij meer controle heeft gehad bij de dokter dan dat hij ooit buiten de gevangensmuren zou gehad hebben. Zo kon hij 7,5 jaar lang naar de kinesist gaan tijdens zijn detentieperiode. Daarnaast geeft hij aan dat hij in de gevangenis minder bourgondisch kan leven, wat zijn gezondheid ten goede komt. Een andere gedetineerde vindt de verzorging niet slecht, maar geeft aan dat het beter zou kunnen. Zo zou de verpleging lui en onactief zijn. Slechts één iemand geeft aan ontevreden te zijn over de diensten binnen, waardoor hij enkel naar zijn specialist buiten de gevangensmuren gaat.

De lichamelijke problemen waar de respondenten voornamelijk mee te maken hebben zijn onder andere: knieproblemen, kanker, hoge bloeddruk, incontinentie, longproblemen, hart- en vaatziekten.

Verder geven vijf gedetineerden aan dat zij niet met psychologische problemen kampen. Twee andere vijftigplussers volgen wel psychologische begeleiding. Een respondent beschrijft dat zijn gemoedstoestand afhangt van dag tot dag. Een andere respondent geeft aan dat hij depressief is, geen toekomst meer voor ogen heeft en zich verveelt wegens het gebrek aan werk in de gevangenis.

3.2.3 Tussentijdse conclusie

In de gevangenis van Oudenaarde wordt het contact met de penitentiair beambten door de meerderheid als goed omschreven. Toch geven twee gedetineerden aan een generatiekloof op te merken bij de nieuwe chefs. Ook wordt er opgemerkt dat jongere medegedetineerden een andere leefwereld hebben. De meerderheid van de gedetineerden kunnen dan weer met iedereen overweg ongeacht het leeftijdsverschil. De hulp-mentor verhouding zou bij de helft van de respondenten aanwezig zijn. De meeste bevroagde personen zijn positief gestemd over de infrastructuur, een kleiner aantal bevroagden heeft enkele verbeterpunten. Hierbij geeft geen enkele respondent aan hindernissen te ondervinden van de 'onaangepaste' infrastructuur. De medische dienst wordt overwegend als goed beoordeeld evenals de lichamelijke en psychische gezondheid van deze gedetineerden. Slechts een klein aantal kampt met problematieken waaronder longklachten het vaakst vermeldt.

Op de ouderenafdeling te Brugge wordt het contact met de penitentiair beambten door alle respondenten als positiever ervaren in vergelijking met het contact op de geïntegreerde sectie. Het contact met de medegedetineerden op deze sectie loopt eveneens zonder problemen. Over de infrastructuur wordt wisselend gerapporteerd. De helft ondervindt geen dagelijkse hindernissen, waar de andere helft klaagt over de lange afstand en de vele trappen naar verschillende diensten. Alsook wordt door de helft aangegeven dat zij de afzonderlijke vleugel niet aangepast vinden voor oudere personen. Over de medische diensten zijn bij het merendeel van de gedetineerden geen klachten. Daarnaast menen alle respondenten, uit beide gevangenissen, dat er geen nood is aan specialisaties in ouderdomsziekten.

Hoofdstuk 3: “Verkiezen oudere gedetineerden integratie of segregatie?”

3.3.1 Gevangenis Oudenaarde

(On)veiligheidsgevoelens

Op de vraag of men zich kwetsbaar voelt in detentie vanwege de oudere leeftijd wordt zowel bij de vijftig- als zestigplussers unaniem geantwoord dat dit niet van toepassing is. Een gedetineerde geeft aan dat indien hij een zestigplusser zou zijn, hij bang zou zijn zichzelf niet meer te kunnen verdedigen. Nu beschermen de vijftigplus gedetineerden de zestigplussers op de secties met langgestraften. Een gedetineerde meent dat hij binnen de gevangenis het beter heeft dan thuis vanwege de zorg die hier verschaft wordt voor zijn medische problematieken. Buiten zou hij zich niet kunnen behelpen, waar hij binnen van iedereen hulp krijgt.

Vier gedetineerden geven aan zich veilig te voelen op hun sectie. Een gedetineerde vertelt dat zijn cel net zijn veilige plaats is. Een andere gedetineerde geeft aan dat zijn sectie rustig is zonder aanwezigheid van jonge gedetineerden of vechtersbazen. Zoals een andere gedetineerde vermeldt, hangt zijn veiligheidsgevoel af van welke nieuwe gedetineerde ze op de sectie plaatsen. Hij vermeldt erbij dat er voor de plaatsing geen screening wordt gedaan op psychologische problematieken. Indien een geestesgestoorde persoon bij hen ondergebracht wordt, zoals in het verleden al is voorgevallen, voelt hij zich wel degelijk onveilig vanwege het open deur regime dat van toepassing is. Ondanks alles voelt deze persoon zich merendeel van de tijd veilig op zijn sectie. Eén gedetineerde van 58 jaar geeft aan zich elke dag onveilig te voelen. Elke dag blijkt een uitdaging te zijn omdat veel gedetineerden zouden kampen met agressie en/of moraliteitsproblematieken. Dit verwoordde hij als volgt *“de ene dag kan iemand je vriend zijn, de volgende dag je vijand”* (Respondent 12, diepte-interview, 29 maart 2023).

Er werd eveneens gepeild naar de momenten waarop gedetineerden zich onveilig voelen in detentie. Hierbij vertelt een gedetineerde dat er voor het jaar 2000 weinig vechtpartijen waren in de gevangenis. De daaropvolgende jaren zou er een toestroom van verschillende nationaliteiten in de gevangenis zijn waardoor er een toename van steek- en vechtpartijen plaatsvond. Zo zouden deze personen de ouderen op de wandeling aanspreken op de ‘mooie schoenen’ die ze dragen, waarna zij deze van dichterbij willen bekijken en er vervolgens mee weglopen. De oudere persoon kan niets doen met alle jongere gedetineerden rondom zich heen. Een andere gedetineerde rapporteert eveneens dat er gestolen wordt van de oudere gedetineerden. Zo vertelt hij dat jonge gedetineerden oudere personen dwingen om hun zelf gekochte eten af te geven aan hen.

Op de vraag of jongere gedetineerden een rol zouden spelen in hun onveiligheidsgevoelens wordt daar door de helft van de bevroegde gedetineerden mee ingestemd, de andere drie respondenten zijn niet van mening dat zij daar enige invloed op hebben. Dit gevoel van onveiligheid wordt veroorzaakt doordat zij drugs

gebruiken en dealen met vechtpartijen als gevolg. Een gedetineerde meent daarenboven dat alle vechtpartijen toe te schrijven zijn aan de *deal business* onder jongere gedetineerden. De oudere gedetineerden zouden geen drugs gebruiken waardoor zij rustig zijn op sectie. Zo vertelt hij dat “*moest iedereen elke ochtend, middag en avond een joint krijgen zouden hier geen vechtpartijen meer zijn, het zou rustig zijn*” (Respondent 8, diepte-interview, 29 maart 2023).

Een andere gedetineerde zegt dat de jongere gedetineerden het systeem kapot maken. Daarbij wordt vooral verwezen naar de problematiek van de overbevolking waardoor er steeds meer jonge personen in voorlopige hechtenis op de sectie van langgestraften worden geplaatst. Bijgevolg zouden de vaste structuren, afspraken en routines op de sectie verstoord worden. Deze gedetineerde beschrijft het als volgt: “*hierdoor kunnen we onze vaste structuur niet meer volgen en als je dat niet volgt dan loopt het mis hé*” (Respondent 9, diepte-interview, 29 maart 2023). Een derde gedetineerde wijst vooral op het gegeven dat de jongeren geen respect meer hebben voor ouderen.

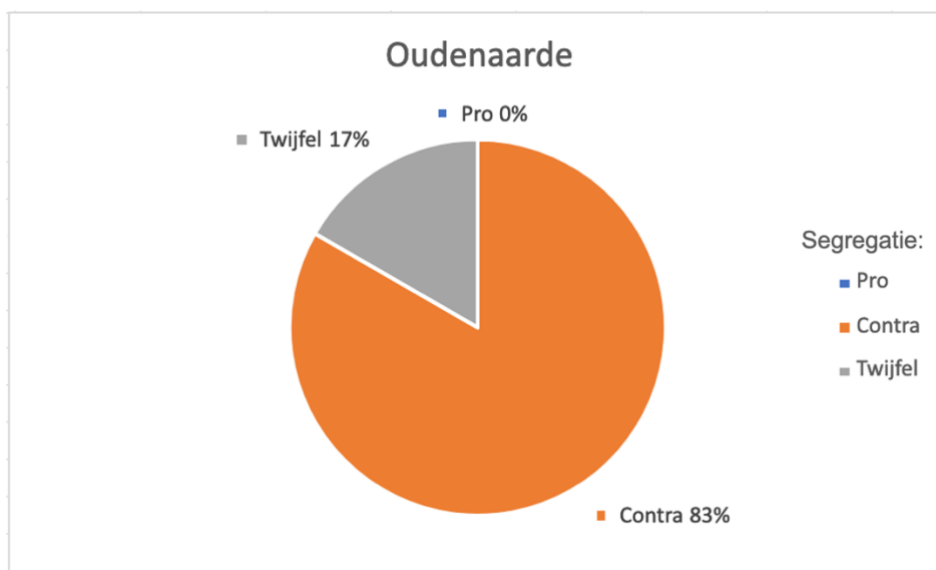
Drie andere gedetineerden geven een tegenovergesteld antwoord op de rol die jongere gedetineerden kunnen spelen op hun onveiligheidsgevoel. Een gedetineerde van 65 jaar geeft aan dat er weinig personen van jonge leeftijd aanwezig zijn op sectie waardoor er weinig ruzies plaatsvinden. Bijgevolg wordt de sectie niet als een onveilige plaats aangevoeld. Een andere gedetineerde meent het tegenovergestelde, jongeren zouden net geen onveiligheidsgevoelens teweegbrengen. Als er ruzie is op sectie zegt hij snel tegen de jongere gedetineerden “*doe eens normaal*” en dan zouden zij naar hem luisteren, indien niet dan zouden ze net problemen hebben met hem (Respondent 10, diepte-interview, 29 maart 2023).

Voorkeur integratie of segregatie?

Zoals gevisualiseerd in grafiek 2 geven de zes respondenten die hun detentieperiode op een geïntegreerde sectie doorbrengen een negatief antwoord op de vraag of zij op een afzonderlijke afdeling voor ouderen zouden willen verblijven. Eén gedetineerde gaf het antwoord ‘ja en nee’, zodoende dat hij begrijpt dat dit een rustigere omgeving zou zijn om te verblijven zonder het lawaai, ruzies en drugs van de jongere gedetineerden. Toch verblijft hij liever op een geïntegreerde sectie omdat hij van mening is dat het op secties met enkel jongere gedetineerden oorlog zou zijn wanneer de ouderen er worden weggehaald. De ouderen komen namelijk tussen bij ruzies als bemiddelaar en geven raad, alsook meent hij dat de jongeren nog respect hebben voor de ouderen.

Een zestigplusser gedetineerde geeft aan zich veilig te voelen op zijn sectie waardoor er geen nood is bij hem om te verhuizen naar een afzonderlijke afdeling. Een respondent haalt aan dat hij de afwisseling met jongere gedetineerden nodig heeft. Hij meent “*een echte bakrat*” te zijn (Respondent 9, diepte-interview, 29 maart 2023).

Grafiek 2. Voorkeur integratie-segregatie respondenten (n=6) gevangenis Oudenaarde (d.d. 29 maart 2023)

Een andere gedetineerde meent dat een scheiding op basis van leeftijd niets zal oplossen. Hij geeft aan dat zij net zoals elke andere gedetineerde willen behandeld worden. Daarbij wordt er tegelijk verwezen naar de waardigheid en het ego van oudere personen die hoog in het vaandel gedragen worden. Hierbij speelt een monocel een belangrijke rol om de privacy te garanderen. Ook meent deze gedetineerde dat de realisatie van een ouderenafdeling de rechters ertoe zal aanzetten om vijftigplussers een langere straf op te leggen omdat zij dan toch op humane wijze kunnen leven binnen de muren. Zo zou hun hoop om vrij te komen afgenomen worden en zouden ze geen toekomstperspectief meer hebben. Hierbij zei hij het volgende “*we zullen sterven in de gevangenis*” (Respondent 12, diepte-interview, 29 maart 2023). Ook wordt een verwijzing naar de medische afdeling in de gevangenis van Merksplas gemaakt. Ouderen zouden bevreesd kijken naar de grote slaapzalen waar zij verzorgd worden. Hierbij wordt opnieuw het gevoel van waardigheid en het ego aangetast. Deze zelfde gedetineerde meent wel dat een aparte afdeling met de focus op het verbeteren van de medische zorg, met de aanwezigheid van monocellen en de afwezigheid van agressie een verbetering zou inhouden voor sommige gedetineerden. Hierbij wordt er verwezen naar een klein aantal gevallen, en dit zou zeker nog niet van toepassing zijn voor vijftigplussers, eerder voor zestig- of zeventigplussers.

Een laatste gedetineerde beweert zich overal veilig te voelen, ondanks dat hij altijd en overal op zijn hoede is. Dit zou volgens de respondent volkomen uit automatisme zijn en niet uit de angst dat hij aangevallen zou worden. Hij is van mening dat wanneer iedereen elkaar met rust laat, er niets zal gebeuren. Vechtpartijen zouden volgens hem vooral het gevolg zijn van het gebruik van drugs.

3.3.2 Gevangenis Brugge WOUW-afdeling

(On)veiligheidsgevoelens

Op de vraag of men zich kwetsbaar voelt vanwege de oudere leeftijd in de detentiecontext stemmen vier van de zeven respondenten hiermee in. Hiervan geven drie respondenten aan dat zij zich enkel kwetsbaar voelden op de vorige gemengde sectie. Slechts één gedetineerde blijft zich kwetsbaar en zwak voelen vanwege zijn ziektebeelden, waaronder incontinentie. Belangrijk hierbij is dat deze vermeende kwetsbaarheid niets te maken had met de aan- of afwezigheid van jongere gedetineerden, deze is zowel op de geïntegreerde sectie als op de gesegregeerde sectie aanwezig.

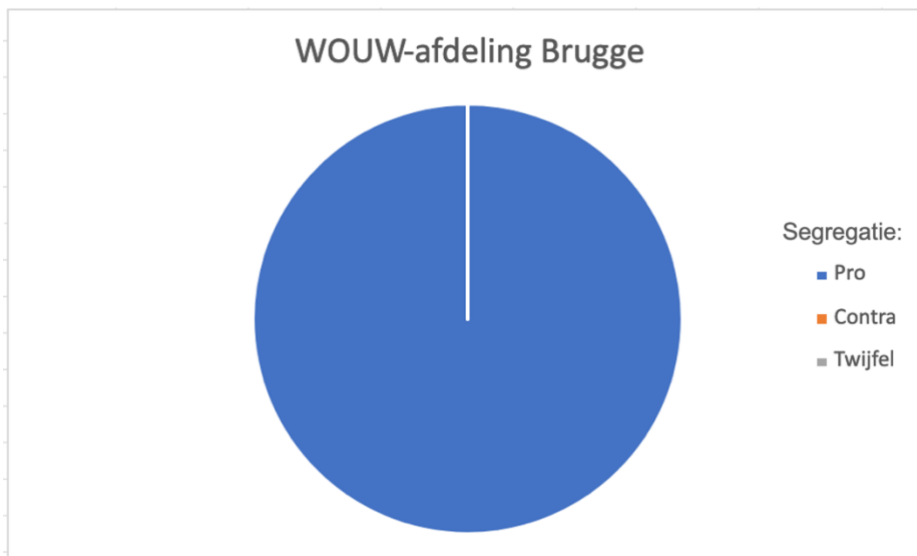
De aanwezigheid van jongere gedetineerden op sectie kan een invloed hebben op de veiligheidsgevoelens van vijftigplusser medegedetineerden. Maar liefst vijf van de zeven gedetineerden geven aan dat jongere gedetineerden druk zetten op ouderen om onder andere tabak of medicatie te bekommen, ook zouden ze geen respect hebben, heerst er veel wantrouwen, lopen ze continu geënerveerd rond en denken ze dat ze alles zijn. Een gedetineerde vertelde het volgende over zijn verblijf op een geïntegreerde sectie *“Ik zat met jongere mannen op cel maar dat waren zotten. Ik was bang dat ze mij met bestek ‘s nachts gingen aanvallen.”* (Respondent 7, diepte-interview, 27 februari 2023).

Als laatste wordt er gepeild naar de dichotomie tussen de veiligheidsgevoelens op een afzonderlijke ouderenvleugel en op een geïntegreerde sectie. Op de aparte afdeling geven alle zeven gedetineerden aan zich veilig te voelen. Vier gedetineerden geven aan dat zij zich effectief veiliger voelen op de WOUW-afdeling tegenover een gewone afdeling. Daar werden zij onder meer blootgesteld aan agressie, diefstal van sigaretten, onrespectvolle attitudes en wantrouwen. Al deze aspecten zijn afwezig bij het leven op de afzonderlijke afdeling. Een gedetineerde omschreef de jongere gevangenen als *“des animaux”* (Respondent 3, diepte-interview, 27 februari 2023). Drie gedetineerden geven aan dat zij zich overal, op beide secties, even veilig voelden ongeacht hun leeftijd. Eén gedetineerde daarvan geeft hierbij aan dat hij zich nooit bang voelt op gelijk welke sectie, maar dat de WOUW-afdeling hem toch meer rust geeft.

Voorkeur integratie of segregatie?

De gedetineerden in Brugge hebben allen een eerder verblijf op een gewone ‘geïntegreerde’ sectie meegemaakt. Rekening houdend met dit gegeven kunnen zij optimaal de vergelijking maken en hun voorkeur geven. Alle respondenten van Brugge laten zich positief uit over het verblijf op een aparte afdeling, dit wordt gevisualiseerd in grafiek 3. De voornaamste redenen hiervoor zijn: meer vrijheid, meer kalmte, minder irritaties, minder ruzies en minder tot geen geweld. Daarnaast is het zelf kunnen koken en dus kwaliteits- en smaakvoller kunnen eten een groot pluspunt. Belangrijk is dat ook degene die het goed kunnen vinden met jongere gedetineerden toch een aparte ouderenvleugel verkiezen. Daarnaast kunnen ze genieten van een monocel, in tegenstelling tot andere secties waar het probleem van de overbevolking prominent aanwezig is waardoor zij kampen met grondslapers.

Grafiek 3. Voorkeur integratie-segregatie respondenten (n=7) ouderenafdeling gevangenis Brugge (d.d. 27 februari 2023)

Daarnaast zou de afzonderlijke afdeling een positief effect hebben in de voorbereiding op de terugkeer naar de maatschappij. De vrijheden die verkregen worden door het open regime en het rustige leefklimaat op de afdeling zijn een ideale combinatie om de overgang naar buiten te vergemakkelijken. De rust wordt gevonden door de afwezigheid van geweld, drugs en geroep tussen jongere gedetineerden. Verder wordt er op de vijftigplus-afdeling niet langer aan gedetineerden met een uitgangsvergunning of penitentiair verlof gevraagd om goederen, waaronder voornamelijk drugs, binnen te smokkelen bij terugkeer.

3.3.3 Tussentijdse conclusie

Bij de gedetineerden in Oudenaarde voelt niemand zich kwetsbaar vanwege de oudere leeftijd op een geïntegreerde sectie. Het merendeel geeft aan zich veilig te voelen mede door de afwezigheid van veel jongere gedetineerden op de sectie van langgestraften. Ook vechtpartijen zouden op deze secties weinig voorkomen. Toch voelen twee personen zich wel onveilig wegens de mogelijke aanwezigheid van geestesstoornissen of agressiviteitsproblematieken bij medegedetineerden. Jongere gedetineerden spelen bij de helft van de gedetineerden wel degelijk een rol in hun onveiligheidsgevoel vanwege hun drugsproblematieken. Bij de andere helft spelen jongere gedetineerden geen rol op hun veiligheidsgevoelens. Alle respondenten geven unaniem aan dat hun voorkeur uitgaat naar integratie.

Op de WOUW-afdeling wordt het gevoel van kwetsbaarheid vanwege de leeftijd gerapporteerd door de kleine meerderheid. Deze kwetsbaarheid zou vooral aanwezig zijn geweest op de geïntegreerde sectie. Alle gedetineerden geven aan zich veilig te voelen op de aparte sectie voor ouderen, dit in tegenstelling tot de onveiligheidsgevoelens op de geïntegreerde sectie. Ook geeft de meerderheid aan dat jongeren wel degelijke een negatieve invloed hebben op hun veiligheidsgevoelens. De voorkeur voor integratie of segregatie van deze gedetineerden gaat unaniem naar segregatie.

4. Discussie & algemene conclusie

4.1 Discussie

In de discussie wordt een terugkoppeling gemaakt tussen de bevonden resultaten uit dit onderzoek en de wetenschappelijke literatuur. Onderstaand wordt een uiteenzetting gegeven van de aangetroffen verschillen en overeenstemmingen. Eerst volgt een beknopt algemeen overzicht van de opmerkelijkste bevindingen.

De opdeling werd gemaakt tussen verschillende leeftijdscategorieën en tussen verschillende strafduren. Er zijn geen duidelijke punten van verschil in detentie-ervaring te bemerken tussen gedetineerden met verschillende leeftijden. Daarbij geven bijvoorbeeld zestigplussers met medische problematieken aan dat de voorziene gezondheidszorg goed is, terwijl vijftigplussers zonder ziektebeelden aanhaalden dat de medische diensten onvoldoende zijn. Bij de verschillen in strafduur kan er in Oudenaarde opgemerkt worden dat er bij enkele respondenten met een straf boven de tien jaar een grotere angst heerst om te sterven in detentie. Dit zorgde ervoor dat zij contra een aparte ouderenafdeling zijn gezien zij dit linken aan een rechtvaardiging voor rechters om ouderen nog langer te straffen. Dit wordt evenwel niet opgemerkt bij de respondenten uit Brugge met een straf boven de tien jaar. De WOUW-afdeling geeft hen een betere levenstoestand waardoor zij pro de aparte afdeling zijn. In Brugge nemen alle gedetineerden inclusief degene met een straf boven de tien jaar deel aan de activiteiten. In Oudenaarde daarentegen neemt er slechts één respondent deel aan de activiteiten ongeacht de strafduur. Dit toont nog eens de heterogeniteit van deze groep ouderen binnen detentie aan.

4.1.1 Dagbesteding

Werk

Het uitvoeren van werk in detentie is voor alle bevroagde gedetineerden, op één persoon na, een must. Degene die werken doen dit allen in het reguliere aanbod, zonder leeftijdsaangepast werk ten aanzien van ouderen. Zij zijn blij te kunnen werken omdat dit hen dagbesteding, structuur, geld en voldoening geeft. Toch zou volgens Leigey en Aday (2021) de gevangenisarbeid een obstakel vormen voor ouderen vanwege de fysieke vereisten. Uit de diepte-interviews kwam dit niet naar voren. De ene respondent die niet werkt in detentie stelt dat zijn leeftijd geen obstakel vormt om te werken.

Activiteiten

De nood aan ontwikkeling van meer leeftijdsgevoelige praktijken wordt omschreven door Crawley en Sparks (2005). De mogelijkheid tot televisiekijken, lezen en het spelen van gezelschapsspelen bestaat voor zowel de gedetineerden van Brugge als van Oudenaarde. Op de WOUW-afdeling worden daarvoor gezamenlijke ruimtes voorzien op de sectie. In Oudenaarde geldt een open deur regime op de secties voor langgestraften waar zij twee uur per dag kunnen samenkomen. Ook zijn alle activiteiten zoals crea lessen, onderwijs en muziek voor iedereen toegankelijk in Oudenaarde. De bevraging toont ook dat leeftijdsgebonden activiteiten als overbodig worden bevonden door de oudere gedetineerden uit Oudenaarde. De gedetineerden op de WOUW-afdeling in Brugge stemmen positief over de voorziene aanpassingen. Dit verschil tussen de geïntegreerde en gesegregeerde ouderen zou verklaard kunnen worden door het verschil in strafduur. In Brugge heeft het merendeel een straf tussen drie en vijf jaar, daar waar de gedetineerden in Oudenaarde voornamelijk een straf boven de tien jaar hebben. Toch nemen de gedetineerden uit Brugge met een straf boven de tien jaar ook deel aan de leeftijdsgebonden activiteiten.

Verder wees Neeley en collega's (1997) er op dat aanpassingen aan de wandelkoer nuttig zouden zijn. In de gevangenis van Oudenaarde wordt door een gedetineerde gerapporteerd dat de afgeschafte pauze bij een twee uur durende wandeling broodnodig voor hem was. Ook is er volgens hem te weinig afdak voorzien bij regenachtig weer. In de gevangenis van Brugge is er een aparte wandelplaats voor de ouderen voorzien die de hele dag door toegankelijk is. Daar spelen vooral de koude temperaturen een rol waardoor minder gebruik wordt gemaakt van de wandeling. Hier zijn de hindernissen zoals een te lange verplichte wandeling of te weinig afdak niet van toepassing gezien de ouderen zelf kunnen beslissen wanneer en hoelang ze gaan wandelen. Aanpassingen aan de wandelkoer en wandeltijden blijken dus nuttig te zijn voor oudere gedetineerden.

4.1.2 Hindernissen

Contact met penitentiair beambten

Uit het onderzoek van Smeyer en collega's (1997) zou het geweld tussen personeel en oudere gedetineerden voor verhoogde onveiligheidsgevoelens zorgen bij de ouderen. Het geweld met personeel wordt echter door geen van de respondenten aangehaald.

Zoals Crawley en Sparks (2005) beschrijven zou het gelijk behandelen van elke gedetineerde als uitlokkend en bekrompen overkomen. Zodoende zouden penitentiair beambten frequenter toegeeflijker optreden. Toch

rapporteren de bevroegde gedetineerden uit Oudenaarde dat zij net geen andere behandeling willen krijgen. Ze willen als gelijken gezien en behandeld worden. De gedetineerden uit Brugge daarentegen beoordelen het contact met penitentiair beampten op de ouderenafdeling als positiever en persoonlijker dan op de geïntegreerde sectie. Een bekrompen gevoel wordt niet gerapporteerd door de gedetineerden op de WOUW-afdeling.

Contact met medegedetineerden

Volgens Filinson en Ciambone (2019) zou 58% van de ouderen gedetineerden omgaan met zowel jongere als oudere personen in detentie. Voor deze studie bedraagt dit gemiddelde 60,5%, dit werd bekomen door het gewogen gemiddelde te nemen van beide gevangenissen. Zo heeft 42,9% van de 7 geïnterviewde gedetineerden uit de WOUW-afdeling aan het goed te kunnen vinden met gedetineerden uit alle leeftijdscategorieën. In Oudenaarde daarentegen ligt dit percentage bijna dubbel zo hoog, namelijk 83,3% van de 6 bevroegde gedetineerden. In tegenstelling tot de WOUW-afdeling kan de meerderheid van de respondenten uit Oudenaarde het met alle leeftijdscategorieën goed vinden. Deze respondenten geven zelf aan dat er op de sectie van langgestraften relatief weinig jongere personen verblijven. In beide gevangenissen wordt het verband tussen onrust en jongere gedetineerden verklaard door de aanwezigheid van drugs bij deze laatste groep. Daar wijst de studie van Filinson en Ciambone (2019) ook op het gegeven dat de leeftijd vaak niet de oorsprong is voor ruzie tussen gedetineerden.

Verder wordt door Kerbs en Jolley (2009) verwezen naar de rustigere leefomgeving die een aparte sectie kan teweegbrengen. In de gevangenis van Brugge kan de kleine minderheid evengoed overweg met jongere als met oudere gedetineerden. Toch is er bij geen van de bevroegden in Brugge een gevoel van gemis ten aanzien van de jongere gedetineerden. Zij menen allen dat de afwezigheid van jongere personen op sectie rust met zich meebrengt.

Filinson en Ciambone (2019) vonden in hun studie dat de aanwezigheid van jongeren een positieve invloed kan hebben op het welbevinden van ouderen. Zo geeft de meerderheid van de gedetineerden uit de gevangenis van Oudenaarde aan dat dit effectief van toepassing is. Zij zouden jong bloed nodig hebben om ouderen jong te houden en dit zou voor afwisseling zorgen op de sectie. Andere gedetineerden uit de gevangenis van Brugge houden er net een tegenovergestelde mening op na. Zij associëren jongeren met onrust, waardoor zij prefereren in rust te leven zonder hun aanwezigheid. Deze gedetineerden van de WOUW-afdeling geven aan dat het sociaal contact tussen de ouderen voldoende is, ook om isolatie te voorkomen zoals beschreven door Filinson en Ciambone (2019). Daarenboven is er nog contact met jongere gedetineerden tijdens het uitoefenen van werk in detentie.

De hulp-mentor relatie bestaat volgens Smeyer en collega's (1997) uit de bescherming die jongeren bieden aan ouderen, alsook hulp bij het voortduwen van een rolstoel. Geen enkele respondent rapporteert dat jongere gedetineerden de oudere gedetineerden zouden beschermen. In de gevangenis van Oudenaarde geeft een gedetineerde een andere invulling aan het beschermingsprincipe ten aanzien van oudere gedetineerden. Daar zouden de vijftigplusser gedetineerden bescherming bieden aan zestigplussers. Dit heeft evenwel te maken met de lage aanwezigheid van jongere gedetineerden op een langgestraften sectie. De hulp-mentor verhouding zoals beschreven in de studie van Filinson en Ciambrone (2019) wordt in beide gevangenissen steeds door de helft van de gedetineerden bevestigd. De andere helft van de gedetineerden, zowel uit de gevangenis van Brugge als van Oudenaarde, ontkent echter de aanwezigheid hiervan. Volgens een gedetineerde uit de gevangenis van Oudenaarde wordt de invulling van deze relatie eerder gekenmerkt door de persoonlijkheid van de gedetineerden in kwestie dan door leeftijd. Het gezegde '*voor wat hoort wat*' werd hierbij vaak aangehaald.

Daarnaast is er nog het gepercipieerde verschil tussen de leefwereld van jongeren en ouderen. Volgens opnieuw een kleine minderheid van de bevraagde gedetineerden uit beide gevangenissen is dit wel degelijk van toepassing. Hierbij wordt verwezen naar het gebrek aan respect en andere waarden en normen zoals vermeld in de studie van Filinson en Ciambrone (2019).

Infrastructuur

Reeds in 2021 hadden de Belgische gevangenissen onvoldoende capaciteit om voor elke gedetineerde een monocel te kunnen voorzien (SPACE I Report, 2021). Toch zijn zowel de WOUW-afdeling in Brugge als de secties met langgestraften in Oudenaarde voorzien van individuele cellen. Een gedetineerde meldt dat dit enorm belangrijk is om een humane detentie te kunnen voorzien. Zeker voor oudere personen is privacy en het behouden van hun waardigheid van groot belang.

Volgens Neeley en collega's (1997) zouden oudere personen in detentie kampen met hindernissen zoals niet-rolstoeltoegankelijke cellen, trappen, stapelbedden et cetera. Uit de diepte-interviews bij de gedetineerden op de WOUW-afdeling worden deze obstakels door de meerderheid van de respondenten bevestigd, dit over hun detentietijd op een gewone sectie. Ook over hun tijd op de ouderenafdeling worden er hindernissen gerapporteerd door net niet de helft van de respondenten. De gedetineerden uit Oudenaarde geven allen aan geen hindernissen te ervaren.

Verder beschreven Leigey en Aday (2021) dat het lawaai, de lange afstanden en de temperatuur op cel een rol zouden spelen op de kwetsbare gezondheid van oudere gedetineerden. De respondenten in Brugge geven

aan niet langer last te hebben van een rumoerige sectie sinds zij verhuisden naar een aparte sectie. Wel worden de lange afstanden en de koude temperaturen op cel nog steeds aangehaald als problemen. In Oudenaarde zou van lawaaihinder eveneens geen sprake zijn, noch wordt er geklaagd over lange afstanden. Slechts een klein aantal gedetineerden halen de koude temperaturen op cel aan.

Van *institutional thoughtlessness* zoals Crawley en Sparks (2005) omschreven, kan op het eerste zicht niet gesproken worden in de gevangenis van Brugge. Toch geven drie gedetineerden aan dat de afdeling niet erg aangepast is aan de noden van ouderen. Daarbij wordt verwezen naar de nog aanwezige veiligheidsmaatregelen van de vorige invulling van deze afdelingen. Alle gedetineerden op de ouderenafdeling zijn het er unaniem over eens dat leeftijdsgebonden aanpassingen in alle gevangenissen nodig zijn. In de gevangenis van Oudenaarde blijkt dat aanpassingen voor de bevraagde ouderen momenteel niet noodzakelijk zijn. Net zoals Trotter en Baidawi (2015) beschreven, kan dit een gevoel van dubbel gestraft te worden veroorzaken bij oudere gedetineerden. Eén gedetineerde meldt dan ook dat hij zich kan inbeelden dat het leven in de gevangenis van oudere gedetineerden een dubbel slachtoffer maakt.

Medische condities

Het trainen van personeel in de herkenning ouderdomssymptomen en de behandeling van ouderdomsziektes is een frequent voorkomend topic in de literatuur ter verbetering van de levensomstandigheden van ouderen in detentie (Williams et al., 2012a; Williams, 2013). Toch menen geen van de gedetineerden in Brugge, noch in Oudenaarde daar nood aan te hebben. De gezondheidszorg zou voldoende zijn om hun aanwezige medische problematieken adequaat te kunnen behandelen, specialisatie lijkt volgens allen dus overbodig. De aanwezigheid van ouderdomskwalen zoals incontinentie, gehoorverlies, zichtverlies, hulp bij het wassen is bij het overgrote deel van de bevraagde gedetineerden afwezig. Slechts bij één respondent zou er sprake zijn van incontinentie. Een andere respondent meende hulp bij het wassen nodig te hebben tijdens het verblijf in het medische centrum in Brugge.

Crawley en Sparks (2005) verwijzen in hun onderzoek naar de tekortkomingen op vlak van gezondheidszorg in gevangenissen. Een kleine minderheid van de bevraagde gedetineerden uit beide gevangenissen vindt dat de medische zorg inderdaad gebrekkig verloopt. Eén gedetineerde uit de WOUW-afdeling rapporteert zich kwetsbaar te voelen in detentie, niet vanwege de aanwezigheid van jongeren, maar wel door de zwakke gezondheidstoestand. Toch worden de medische diensten door hem als voldoende bevonden.

Volgens Crawley (2005) zouden een leeftijdsongeschikte behandeling zowel fysieke ongemakken als kleineringen opleveren. Slechts één gedetineerde uit de gevangenis van Oudenaarde haalde dit effectief aan. Deze respondent had bovendien zelf geen medische problematieken, noch ouderdomsproblematieken.

Humphreys en collega's (2017) verwijst naar het significant hoger aantal doktersbezoeken door oudere gedetineerden ten opzichte van jongere gedetineerden. Uit de diepte-interviews rapporteren twee respondenten dat de dokters hen net aandrongen om sneller op consultatie te komen.

Stevens en collega's (2018) focust op het mentale welzijn van ouderen in detentie. Op een ouderenafdeling zijn er meer mogelijkheden tot het maken van een beter en diepgaander sociaal contact. Hierdoor zou het mentale welzijn van ouderen hoger zijn dan op een geïntegreerde sectie. Dit wordt door de meerderheid van de gedetineerden op de WOUW-afdeling bevestigd.

Zoals in de studie van Favril en Dirkzwager (2019) vermeld wordt, zouden ouderen significant vaker kampen met geestelijke problemen, mentale stoornissen en angst voor overlijden in de gevangenis. In beide bevroegde gevangnissen heeft slechts een kleine minderheid aan met psychologische problemen te kampen. Dit resultaat kan enigszins verklaard worden door onder andere de aanwezigheid van taboe of schaamte, de afwezigheid van besef over hun mentale toestand, ontkenning of nog niet gediagnosticeerde problematieken. De angst voor overlijden in detentie wordt daarentegen wel door twee respondenten uit de gevangenis van Oudenaarde gerapporteerd.

4.1.3 Integratie-segregatie debat

(On)veiligheidsgevoelens

Kerbs en Jolley (2009) rapporteren over onveiligheidsgevoelens op een geïntegreerde sectie door de aanwezigheid van jongere personen. De grote meerderheid gedetineerden uit de gevangenis van Brugge ondersteunen deze bevinding. De gedetineerden uit de gevangenis van Oudenaarde merken op dat zij al op een rustige sectie verblijven, doch door de helft van de gedetineerden wordt aangegeven dat hun gevoelens van onveiligheid deels veroorzaakt worden door de aanwezigheid van de jongeren. Een aparte ouderenafdeling zou voor meer rust en minder stress zorgen in het leven van oudere gedetineerden volgens Kerbs & Jolley (2009). Dit wordt door alle respondenten van de WOUW-afdeling effectief bevestigd. Slechts één gedetineerde uit Oudenaarde kon zich hierin eveneens vinden.

In de studie van Gross (2007) wordt opgemerkt dat ouderen kwetsbaarder zijn voor afpersing en diefstal door jongere gedetineerden. Zowel een gedetineerde uit Brugge als een gedetineerde uit Oudenaarde geven aan dat dit effectief van toepassing is.

Voorkeur integratie of segregatie

Uit de studie van Filinson en Ciambro (2019) blijkt dat slechts 9% van de ouderenpopulatie pro een aparte ouderenafdeling zou zijn. Vanzelfsprekend zijn alle van de zeven bevroegde respondenten uit de gevangnissen van Brugge voorstander van de WOUW-afdeling. In Oudenaarde blijkt dat alle van de zes bevroegde gedetineerden tegen een aparte ouderenafdeling zijn. Bij deze bevinding moet wel de nuance gemaakt worden dat één gedetineerde uit Oudenaarde een aparte afdeling zou appreciëren omdat daar meer rust te vinden zou zijn. Hij is wel de mening toegedaan dat wanneer ouderen van de sectie worden gehaald, er oorlog ontstaat tussen alle jongere gedetineerden en dat de ouderen dus beter bij de jongeren op sectie blijven.

Volgens Bronskill (1999) zouden aparte afdelingen voor ouderen inderdaad tegemoet kunnen komen aan de verscheidende noden en behoeften van ouderen. Op de WOUW-afdeling geven alle respondenten effectief aan dat zij zich in een betere toestand bevinden op de aparte sectie dan voordien op een gewone sectie. In de gevangenis van Oudenaarde menen alle gedetineerden geen behoefte te hebben aan een aparte ouderenafdeling, toch kunnen sommigen erin komen dat dit voor een klein aantal oudere gedetineerden een humanere detentietoestand zou opleveren en dit vooral op medisch vlak.

Zoals meermaals aangehaald is de groep oudere gedetineerden geen homogene populatie (Neeley et al., 1997; Wangmo et al., 2017; Filinson & Ciambro, 2019). Dit onderzoek bevestigt bijgevolg deze bevinding. Elke gedetineerde komt door verschillende factoren zoals gezondheidstand, levenservaringen, criminele levensstijl, sociale banden, gevangenisregime et cetera tot een pro dan wel een contra standpunt ten aanzien van aparte ouderen units (Neeley et al., 1997).

4.2 Beperkingen

Eerst en vooral was het een moeilijke zoektocht naar beschikbare cijfers over de samenstelling van de Belgische gevangenispopulatie naar leeftijd. Bij gebrek aan voldoende cijfers werd er persoonlijk contact opgenomen met zowel DG EPI van FOD Justitie alsook met het NICC. Van DG EPI werd een Excel document verkregen met gegevens van 2016 tot 2023. Het NICC verwees door naar de jaarlijkse rapporten van de Raad van Europa ‘Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l’Europe’ (SPACE I Report, 2021).

Hierdoor werd een vergelijking van de samenstelling van detentiepopulaties tussen landen mogelijk. De cijfers aangaande de leeftijdscategorieën van de detentiepopulatie zijn beschikbaar vanaf 2009 tot 2021. Doch ontbraken de nodig cijfers van 2014 tot 2018, voor deze jaren kon enkel de mediane en gemiddelde leeftijd van de algemene detentiepopulatie teruggevonden worden. Vanaf 2019 tot 2021 is er een specifieke opdeling voor vijftigplusser en vijfenzestigplusser gedetineerden aanwezig, echter ontbreken deze cijfers voor België in 2019. Ook wordt een andere opdeling van leeftijdscategorieën gehanteerd, waar er eerder opdelingen werden gemaakt per tien jaar, is dit bij de laatste edities slechts een onderscheid tussen vijftigplussers en vijfenzestigplussers. Bijgevolg was een vergelijking tussen de verschillende Annual reports moeilijk. Verder is er tussen de cijfers van DG EPI en de Raad van Europa slechts een overlap voor 2020 en 2021. Ook moet er rekening gehouden worden met het gegeven dat deze cijfers niet volledig overeenstemmen, daar de decimalen verschillen.

De methodologische beperkingen betreffen de externe validiteit en betrouwbaarheid. Er werden slechts in twee Belgische gevangenissen diepte-interviews afgenomen, waardoor dit niet veralgemeenbaar is naar andere Vlaamse gevangenissen vanwege het feit dat elke gevangenis een unieke detentieomgeving heeft. Alsook is de situatie op de WOUW-afdeling uniek in België, waar deze niet te vergelijken valt met de geriatrie afdeling in de gevangenis van Merksplas of Saint-Hubert. De verschillende detentieomgevingen zorgen ervoor dat zij elk een verschillende impact hebben op de detentie-ervaring van oudere gedetineerden. Tevens werd er gebruik gemaakt van een selectie steekproef wat er eveneens voor zorgt dat de resultaten niet veralgemeenbaar zijn naar andere gevangenissen. Om dit in toekomstig onderzoek te voorkomen kan gebruik gemaakt worden van een kwantitatieve enquête als onderzoeksmethode. Hierbij is er geen sprake van een interviewer bias, doch bestaat de mogelijkheid niet om dieper in te gaan op bepaalde aspecten waardoor de resultaten enigszins oppervlakkig blijven.

Vervolgens worden er geen oudere gedetineerden opgenomen uit de ouderenafdeling van Merksplas, noch in Saint-Hubert. Deze betreffen hulpbehoevende gevallen waar zij om medische redenen op een aparte afdeling verblijven. Hierdoor bestaat de onderzochte doelgroep enkel uit mobiele oudere personen, waar dit in Merksplas en Saint-Hubert niet het geval is. Een ander verschil tussen deze afdelingen is dat de geriatrie afdelingen bestaan uit grote slaapzalen waar oudere gedetineerden verzorgd worden, in tegenstelling tot de WOUW-afdeling waar elke oudere gedetineerde over een individuele cel beschikt. Bij een bevraging bij deze medische gevallen bestaat de kans dat andere hindernissen gedetecteerd worden.

Een laatste beperking van het onderzoek is dat de onderzoekspopulatie enkel veroordeelde langgestrafte vijftigplussers omvat. Daar waar mogelijks een ander beeld zou verkregen worden wanneer oudere in voorlopige hechtenis genomen personen zouden bevraged worden omtrent de levensomstandigheden en hun

detentie-ervaring. Justitie in Cijfers 2016-2020 toonde reeds een stijging van het aantal in verdenking gestelde personen in de Belgische detentiepopulatie aan. Vandaag kampen de gevangenen met het actuele probleem van de grondslapers door het toenemende aantal personen in voorlopige hechtenis, waaronder ook vijftigplussers zitten. Op deze secties is er vaker onrust dan op de secties van langgestraften, wat voor meer overlast kan zorgen ten aanzien van oudere gedetineerden.

4.3 Algemene conclusie

De centrale probleemstelling van dit onderzoek betreft de vergrijzing van de detentiepopulatie waardoor ouderen in detentie vaker hindernissen kunnen ervaren ten opzichte van jongere gedetineerden. Door het beantwoorden van de drie onderstaande deelvragen kan een antwoord geformuleerd worden op de centrale onderzoeksvraag. Deze laatste gaat in op de voorkeuren van oudere gedetineerden voor integratie, dan wel segregatie.

De eerste deelvraag gaat dieper in op de voorziene dagbesteding in de gevangenis van Oudenaarde en de WOUW-afdeling in Brugge waaraan ouderen al dan niet kunnen deelnemen. Daarbij wordt duidelijk dat er in beide gevangenen geen aanpassingen worden gedaan omtrent het beoefenen van werk in detentie ten voordele van oudere gedetineerden. Toch kunnen de meeste respondenten uit beide gevangenen hun werk uitvoeren zonder enige hindernissen te ervaren. De activiteiten worden wel aangepast op de WOUW-afdeling te Brugge, hierover bestaat een grote tevredenheid. In Oudenaarde is een breed activiteitenaanbod toegankelijk voor alle gedetineerden, toch neemt de overgrote meerderheid van de bevroegde ouderen niet langer aan enige activiteit deel. Hier blijken leeftijdsspecifieke activiteiten overbodig.

De hindernissen die ouderen mogelijks kunnen ondervinden tijdens hun detentieperiode werd in de tweede deelvraag onderzocht. Deze stelling komt vanuit het idee dat gevangenen gebouwd werden voor het profiel van een jonge en fitte persoon. Hieruit bleek dat de ouderen in de gevangenis van Oudenaarde geen hindernissen ondervinden bij de aanwezige gevangenisinfrastructuur. Sommige ouderen in Brugge menen wel hindernissen te ervaren doordat de ouderenafdeling nog te veel sporen draagt van de hoog beveiligde afdeling die het voordien was. Bij het contact tussen oudere gedetineerden en jongere medegedetineerden, alsook met de nieuwe generatie chefs, zou een mentaliteitswijziging te bemerken zijn. Ondanks dat de helft van de respondenten evengoed overweg kan met jongere als oudere medegedetineerden, missen de oudere gedetineerden in Brugge de jongeren niet op de aparte sectie. De medische diensten worden voornamelijk als goed geëvalueerd in beide gevangenen en specialisatie in ouderdomsziekten zou niet nodig zijn.

In het laatste en derde onderdeel werd de voorkeur voor integratie of segregatie bevestigd. Dit werd onderzocht door de (on)veiligheidsgevoelens, kwetsbaarheden en de rol van jongere gedetineerden te bevestigen. Er blijken verschillen te zijn tussen beide gevangenisinstellingen alsook tussen de bevestigde gedetineerden onderling in de gevangenis van Oudenaarde. Het merendeel van de bevestigden voelt zich veilig op de geïntegreerde sectie in Oudenaarde. Een kleine minderheid voelt zich onveilig, maar niet wegens de aanwezigheid van jongere gedetineerden. Deze onveiligheidsgevoelens komen vanuit de mogelijke psychologische of agressiviteitsproblematieken die medegevangenen kunnen vertonen. Bij de helft spelen jongere gedetineerden dan ook een rol in hun onveiligheidsgevoelens, doch blijven alle respondenten uit Oudenaarde hun voorkeur voor een geïntegreerde sectie behouden. Bij de gedetineerden in Brugge blijkt iedereen van de bevestigden zich veilig te voelen op de aparte afdeling, in tegenstelling tot hun ervaring op de geïntegreerde sectie. Ook hier geeft de meerderheid aan dat jongeren een rol spelen in hun onveiligheidsgevoelens, waardoor zij allen een aparte sectie kiezen.

Het antwoord op de centrale onderzoeksvraag omtrent de voorkeur van oudere gedetineerden voor integratie dan wel segregatie is niet eenduidig. De verschillen tussen de antwoorden van de bevestigde gedetineerden zijn toe te schrijven aan verschillende factoren. Uit dit onderzoek blijkt dat verschillende individuele factoren alsook omgevingsfactoren een invloed uitoefenen op de oudere gedetineerden. Individuele factoren kunnen fitheid, gezondheid, onveiligheidsgevoelens, kwetsbaarheden, strafduur en leeftijd zijn. Omgevingsfactoren zijn onder andere het gevangenisregime, het aantal jongeren aanwezig op sectie, de infrastructuur, het contact met penitentiair beampten, het activiteitsaanbod, het medische aanbod, de aan- of afwezigheid van een monocel en het aantal conflicten op sectie. Hierdoor lijkt de voorkeur voor een groep van oudere gedetineerden niet te voorspellen.

Toch is het duidelijk geworden dat alle gevangenen op de geïntegreerde sectie in Oudenaarde volkomen tegen een afzonderlijke afdeling zijn, in tegenstelling tot de ouderen op de ouderenafdeling in Brugge die allen voorstander zijn. Deze laatste groep kan de vergelijking maken met een eerder verblijf op een geïntegreerde sectie waarbij zij hun levensomstandigheden op de afzonderlijke afdeling als beter en rustiger beoordelen. De afwezigheid van geweld vormt tevens een optimale omgeving ter voorbereiding op de terugkeer naar de maatschappij. Bij de gedetineerden in Oudenaarde heerst een tegenovergestelde mening. Zij zouden jongere gedetineerden nodig hebben om hen zelf jong te houden. De vrees om te sterven binnen de gevangenis muren is aanwezig bij enkele van deze gedetineerden. Kortom kan gesteld worden, zoals gevangenisdirecteur Hans Claus het verwoordde, dat 'onbekend is onbemind' van toepassing is bij de bevestigde respondenten uit de gevangenis van Oudenaarde. De geïntegreerde sectie is hetgeen zij kennen en waar zij voorlopig niet weg willen, aldus de bevestigde respondenten.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat indien de mogelijkheid bestaat om een aparte afdeling te voorzien, eerst de nood daaraan bij de gedetineerden zelf moet worden bevestigd. De realisatie van de WOUW-afdeling in de gevangenis van Brugge krijgt alvast lovende woorden van de daar gevestigde oudere gedetineerden.

4.4 Aanbevelingen

Als eerste aanbeveling kan een grootschalig onderzoek in alle Vlaamse gevangenissen aangewezen zijn om een breder zicht te krijgen op de mening en ervaringen van oudere gedetineerden. Naargelang de overeenkomsten kunnen algemene richtlijnen opgesteld worden met betrekking tot het realiseren van meer humane detentieomstandigheden voor deze doelgroep. Deze masterproef zal een eerste zicht geven op de mogelijke problemen die oudere gedetineerden, ook in andere Vlaamse gevangenissen, kunnen ervaren.

Een tweede aanbeveling voor toekomstig onderzoek en tegelijk een beperking van deze masterproef is dat de onderzoekspopulatie enkel veroordeelde oudere gedetineerden omvat. Onderzoek bij oudere in voorlopige hechtenis genomen personen kan mogelijk andere interessante inzichten opleveren.

Naast de verschillen toewijsbaar aan de verschillende detentieomgevingen, zijn er ook verschillen tussen de oudere gedetineerden onderling. Te besluiten uit de afgenomen diepte-interviews spelen de persoonlijkheid, de fysieke en mentale gezondheid een belangrijke rol bij het innemen van een pro of contra standpunt met betrekking tot een aparte ouderenafdeling. Een aanbeveling voor toekomstig onderzoek kan zijn om rekening te houden met alle individuele variabelen van oudere gedetineerden alsook met alle mogelijke variabelen die in een detentieomgeving aanwezig kunnen zijn.

Een vierde aanbeveling voor toekomstig onderzoek is een grotere focus op de groep van zestigplusser gedetineerden. Tijdens de afdeling van de diepte-interviews werd er enerzijds terughoudendheid opgemerkt om vijftigplusser gedetineerden als 'oudere' te benoemen in hun bijzijn. Daarnaast geven de bevestigde vijftigjarigen zelf aan nog te fit te zijn om hindernissen of ouderdomskwalen te ervaren. De respondenten met een leeftijd boven de zestig jaar geven vaker aan hindernissen te ervaren en kampten vaker met medische problematieken.

Een onderzoek naar het effect van aparte afdelingen op de recidivecijfers alsook op het welzijn van oudere gedetineerden is wenselijk. Daarbij zou, indien positieve resultaten gegenereerd worden, een groter draagvlak kunnen ontstaan bij enerzijds de gevangenisdirectie om te investeren in differentiatie ten aanzien van haar oudere detentiepopulatie. Anderzijds kan er een groter draagvlak ontstaan bij de oudere gedetineerden zelf ten opzichte van het leven op een aparte afdeling.

Als laatste volgen er twee aanbevelingen die voortkomen uit de informatie verschaft door de respondenten uit de afgenomen diepte-interviews. Een onderzoek naar de impact van een aparte ouderenafdeling op het re-integratie traject van oudere personen kan leerzaam zijn. Zo melden twee respondenten dat de afzondering en de daarbij komende rust een positieve impact met zich meebrengt. Een andere en laatste suggestie voor toekomstig onderzoek komt eveneens voort uit een diepte-interview. Daarbij werd aangehaald dat een aparte ouderenafdeling aanleiding zou kunnen geven voor rechters om oudere personen strenger te bestraffen. De gedachtegang hierachter bevindt zich in het feit dat ouderen niet langer in inhumane omstandigheden zouden verblijven waardoor het gerechtvaardigd zou zijn om ouderen tot een langere straf te veroordelen. Dit terwijl het in stand houden van onaangepaste detentieomgevingen geen reden mag zijn om langere straffen ten aanzien van ouderen te verantwoorden. Onderzoek bij rechters kan nuttig zijn om inzicht hierop te verkrijgen.

Ouderen achter tralies

Aan de Universiteit van Gent werd onderzoek gevoerd naar de detentie-ervaringen van vijftigplusser gevangenen (2022-2023). Door middel van kwalitatieve diepte-interviews werden ouderen uit de gevangenis van Oudenaarde en uit de ouderenafdeling ‘WOUW’ in de gevangenis van Brugge bevestigd. Daarbij werd gepeild naar hun standpunt rondom een afzonderlijke ouderenafdeling. De drijfveer van dit onderzoek is om aandacht te vestigen op deze stijgende minderheidsgroep om zo meer humane levensomstandigheden te kunnen realiseren. De resultaten vertonen een tweespalt.

Afzonderlijke afdeling voor ouderen

De voorkeur van oudere gevangenen om op een afzonderlijke afdeling te verblijven blijkt aanwezig te zijn bij alle bevestigden op de WOUW-afdeling in Brugge. Jongere personen in de gevangenis zouden de ouderen onrust, stress en gevoelens van onveiligheid bezorgen. Slechts een kleine minderheid van deze bevestigden kan evengoed overweg met jongere als met oudere gevangenen. Er zou dan ook niet langer sprake zijn van afpersing, vechtpartijen of drugs op de ouderenafdeling. Ook worden er op de aparte sectie aanpassingen gedaan om de leefomstandigheden zo toegankelijk mogelijk te maken. Zo heerst er een open regime en de aangeboden activiteiten zijn onder andere tuinieren, gezelschapsspelen, wandelen en fitnessen met toestellen die op eigen lichaamsgewicht werken. Deze aangepaste afdeling geeft de ouderen rust waardoor zij zich optimaal kunnen voorbereiden op de terugkeer naar buiten. Bij het beoefenen van werk in de gevangenis worden geen aanpassingen gedaan voor deze ouderen, toch zijn alle bevestigden enthousiast om te werken binnen de muren. Verder zijn de medische diensten niet gespecialiseerd in ouderdomsziektes, ook de ouderen zelf geven aan daar geen nood aan te hebben.

Samenleven met jongere gevangenen

Alle bevestigde ouderen uit de gevangenis van Oudenaarde zijn unaniem tegen een afzonderlijke ouderenafdeling. Deze groep zou jongere personen nodig hebben om zichzelf jong te kunnen houden. Ook melden zij dat er op hun sectie met langgestraften slechts een klein aantal jongere gevangenen verblijven. Toch vindt de helft van de bevestigden dat jongere gevangenen hen een onveilig gevoel bezorgen. De infrastructuur van de gevangenis zou geen dagelijkse hindernissen opleveren voor deze groep ouderen, aanpassingen zijn dus overbodig. Daarnaast neemt de grote meerderheid niet deel aan de georganiseerde activiteiten. Het zou niet langer zinvol zijn om deel te nemen gezien de lange straf die zij moeten uitzitten. Ook hier zijn aangepaste activiteiten overbodig. Op één na alle bevestigde gevangenen werken in de

gevangenis. Hierbij worden geen toegevingen gedaan ter compensatie van hun oudere leeftijd, noch wensen zij dat. Als laatste werd de medische dienst als goed beoordeeld en ook hier is er geen nood aan specialisatie ten aanzien van ouderen.

De tweespalt

Het antwoord op de vraag of oudere gevangenen pro of contra een afzonderlijke ouderensectie zijn levert een tegenstrijd op. De verschillen tussen de antwoorden van de gevangenen uit Oudenaarde en uit de WOUW-afdeling in Brugge kunnen onder andere toegeschreven worden aan de verschillen in regime en levensomstandigheden. Ook individuele factoren van oudere gevangenen dragen bij aan deze verdeeldheid. Een eenduidig besluit dat van toepassing is op alle Belgische gevangnissen is bijgevolg niet te maken. Voor toekomstig onderzoek moet elke gevangenis die kampt met een groeiend aantal ouderen op zichzelf peilen bij haar gedetineerden waar mogelijkheden schuilen tot verbetering. Voor deze bevraging kunnen de thema's uit het onderzoek zoals activiteiten, werk, infrastructuur, medisch aanbod en onveiligheidsgevoelens daarvoor als richtlijn gebruikt worden.

Literatuurlijst

Wetenschappelijke bronnen

Aday, R. (1994). Golden years behind bars - special programs and facilities for elderly inmates. *Federal probation*, 58(2), 47-54.

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:A1994QE78900008>

Aging Inmate Committee, Maryland State Bar Association. (2012). Aging inmates: Correctional issues and initiatives. *Corrections Today*, 74(4), 84–87.

<https://www.proquest.com/docview/1112272972/11B5530C247244B4PQ/1?accountid=11077>

American Civil Liberties Union. (2012). At America's expense: The mass incarceration of the elderly.

American Civil Liberties Union. <https://www.aclu.org/report/americas-expense-mass-incarceration-elderly>

Bronskill, J. (1999). Special prisons suggested for rapidly aging inmates: [Final Edition]. *Calgary Herald*.

<https://www.proquest.com/newspapers/special-prisons-suggested-rapidly-aging-inmates/docview/244779055/se-2?accountid=11077>

Butler, T. G., Hagos, A. K., Howie, A. & Withall, A. L. (2021). Optimizing the care and management of older offenders: a scoping review. *The Gerontologist*, 61(8).

<https://doi.org/10.1093/geront/gnab104>

Cipriani, G., Danti, S., Carlesi, C., & Di Fiorino, M. (2017). Old and dangerous: Prison and dementia. *Journal of forensic and legal medicine*, 51, 40-44.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1752928X17300860?via%3Dihub>

Collins, D. R. & Bird, R. (2007). The Penitentiary visit - a new role for geriatricians? *Age and ageing*, 36(11), 11–13. <https://doi.org/10.1093/ageing/af1144>

Colsher, P. L., Wallace, R. B., Loeffelholz, P. L., & Sales, M. (1992). Health status of older

male prisoners: a comprehensive survey. *American journal of public health*, 82(6), 881–884. <https://doi.org/10.2105/ajph.82.6.881>

- Combalbert, N. & Rambourg, C. (2019). The management of elderly prisoners in France. *Prison Journal*, 99(5), 559–571. <https://doi.org/10.1177/0032885519875029>
- Crawley, E. (2005). Institutional thoughtlessness in prisons and its impacts on the day-to-day prison lives of elderly men. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 21(4), 350-363.
- Crawley, E., & Sparks, R. (2005). 'Hidden injuries? Researching the experience of older men in English prisons'. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 44 (4), 345-356.
- Decorte, T. & Humblet, D. (2013). Detentiebeleving door oudere gevangenen in België. Een exploratief onderzoek. *Panopticon*, 34(4), 267–283. <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-34/issue-4-july-august-2013/detentiebeleving-door-oudere-gevangenen-belgie/>
- Decorte, S. & Favril, L. (2022). *Vergrijzing in detentie: integratie of segregatie, is er een gulden middenweg?* [Bachelorproef, UGent].
- Eechaudt, V. (2016). Het Europees anti-foltercomité andermaal kritisch over de detentiecondities in België. *Panopticon*, 37(6), 546–549. <https://biblio.ugent.be/publication/8123435/file/8501734>
- Farrington, D.P. (1986). Age and crime. In *Crime and justice*, 7, 189-250. <https://doi.org/10.1086/449114>
- Favril, L. & Dirkzwager, A. (2019). De psychische gezondheid van gedetineerden in België en Nederland: een systematisch overzicht. *Tijdschrift voor criminologie*, 61(1), 5–33. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2019061001001>
- Fazel, S., Hope, T., O'Donnell, I., Piper, M. & Jacoby, R. (2001). Health of elderly male prisoners: worse than the general population, worse than younger prisoners. *Age and Ageing*, 30(5), 403–407. <https://doi.org/10.1093/ageing/30.5.403>
- Filinson, R. & Ciambone, D. (2019). “Trying to blend in, what else can we do?” Intergenerational relationships among aged inmates. *Journal of Intergenerational Relationships*, 17(1), 74–92. <https://doi.org/10.1080/15350770.2018.1500328>

- Gideon, L. (2012). *Special needs offenders in correctional institutions*. Sage.
- Ginn, S. (2012). Elderly prisoners. *The BMJ*, 345(6263), 24–27. <https://doi.org/10.1136/bmj.e6263>
- Gordon, J. & Wallace, S. (1991). Long-term inmates: a preliminary look at their programming needs and adjustment patterns. *Federal Prisons Journal*, 2(3), 61–64.
<https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fedprsj2&i=159>
- Gross, B. (2007). Elderly offenders: implications for corrections personnel. *The Forensic Examiner*, 16(1), 56–61.
<https://www.proquest.com/docview/207642773/fulltext/60B937776F974A25PQ/1?accountid=11077>
- Hanssens, L., Steenberghs, E., Vyncke, V. & Willems, S. (2015). *Onderzoeksrapport 'gezondheidsprofiel gedetineerden'*. Universiteit Gent, Vlaanderen In Zorg, 101–102.
https://www.departementwvg.be/sites/default/files/media/Eindrapport_gezondheidsprofiel_gedetineerden_def.pdf
- Heidari, R., Wangmo, T., Galli, S., Shaw, D. M. & Elger, B. S. (2019). Accessibility of prison healthcare for elderly inmates, a qualitative assessment. *Journal of forensic and legal medicine*, 52, 223–228.
<https://doi.org/10.1016/j.jflm.2017.10.001>
- Henderson, R. (1999). Jails like geriatric homes as aging inmates increase: [Final Edition]. *Edmonton Journal*.
- Humblet, D. (2017). Oudere gedetineerden. In *Straffen: een penologisch perspectief*. Maklu.
<https://researchportal.vub.be/en/publications/oudere-gedetineerden>
- Humblet, D., De Smet, S., Maelstaf, H., & Naessens, L. (2022). Oud en achter tralies: Te weinig aandacht voor vergrijzing in de gevangenis. *Sociaal. Net*.
- Humphreys, J., Ahalt, C., Stijacic-Cenzer, I., Widera, E. & Williams, B. (2017). Six-month emergency department use among older adults following jail incarceration. *Journal of urban health: bulletin of the New York Academy of Medicine*, 95, 523–533. <https://doi.org/10.1007/s11524-017-0208-4>

- Kempker, E. (2003). The graying of American prisons: addressing the continued increase in geriatric inmates. *Corrections Compendium*, 28(6), 1–2, 4, 22–26. <https://www.proquest.com/trade-journals/graying-american-prisons-addressing-continued/docview/211853939/se-2?accountid=11077>.
- Kerbs, J. J. & Jolley, J. M. (2007). Inmate-on-inmate victimization among older male prisoners. *Crime & Delinquency*, 53(2), 187–218. <https://doi.org/10.1177/0011128706294119>
- Kerbs, J.J., & Jolley, J.M. (2009). A commentary on age segregation for older prisoners: Philosophical and pragmatic considerations for correctional systems. *Criminal Justice Review*, 34(1), 119-139. <https://doi.org/10.1177/0734016808324245>
- Leigey, M. E. & Aday, R. H. (2021). The gray pains of imprisonment: examining the perceptions of confinement among a sample of sexagenarians and septuagenarians. *International journal of offender therapy and comparative criminology*. <http://dx.doi.org/10.1177/0306624X211022670>
- Lippens, V. (2010). Mannelijkheid en detentie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52(4), 433.
<https://www.proquest.com/openview/74e20d350b48ef014fe149c79e75db27/1?pq-origsite=gscholar&cbl=486549>
- Marquant, T., Sabbe, B., Van Nuffel, M., Verelst, R. & Goethals, K. (2018). Forensic assertive community treatment in a continuum of care for male internees in Belgium: results after 33 months. *Community Mental Health Journal*, 54(1), 58–65. <https://doi.org/10.1007/s10597-017-0153-4>
- Martyn, G., Cattrysse, M. & Verhulle, B. (1991). Een nieuwe gevangenis op grond van nieuwe ideeën. In *150 jaar nieuwewandeling : gevangenis Gent 1862-2012*. (pp. 38-69). Heule: Snoeck-Ducaju.
- Maschi, T. & Morgen, K. (2020). *Aging behind prison walls: Studies in trauma and resilience*. Columbia University Press. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000712457800001>
- Murolo, A. (2020). Geriatric inmates: policy and practice. *Journal of Correctional Health Care*, 26(1), 1-13. <https://doi.org/10.1177/1078345819898465>

- Neeley, C. L., Addison, L. & Craig-Moreland, D. (1997). Addressing the needs of elderly offenders. *Corrections Today*, 59(5), 120–123. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/addressing-needs-elderly-offenders/docview/9777733/se-2?accountid=11077>.
- Nowotny, K. M., Cepeda, A., James-Hawkins, L., & Boardman, J. D. (2016). Growing Old Behind Bars: Health Profiles of the Older Male Inmate Population in the United States. *Journal of aging and health*, 28(6), 935–956. <https://doi.org/10.1177/0898264315614007>
- Smyer, T., Gragert, M. D. & LaMere, S. (1997). Stay safe! stay healthy! Surviving old age in prison. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 35(9), 10–17. <https://doi.org/10.3928/0279-3695-19970901-13>
- Stevens, A. B., Shaw, R., Bewert, P., Salt, M., Alexander, R. & Gee, L. B. (2018). Systematic review of aged care interventions for older prisoners. *Australasian Journal on Ageing*, 37(1), 34–42. <https://doi.org/10.1111/ajag.12484>
- Stürup-Toft, S., O’Moore, E. J. & Plugge, E. H. (2018). Looking behind the bars: emerging health issues for people in prison. *British medical bulletin*, 125(1), 15–23. <https://doi.org/10.1093/bmb/ldx052>
- Trotter, C. & Baidawi, S. (2015). Older prisoners: Challenges for inmates and prison management. *Australian and New Zealand Journal of Criminologie*, 48(2), 200–218. <https://doi.org/10.1177/0004865814530731>
- University of Maryland. (2020). *Maryland State Commission on Criminal Sentencing Policy Annual Report 2020*. University of Maryland, 36. <https://msccsp.org/Files/Reports/ar2020.pdf>
- Wangmo, T., Handtke, V., Breetschneider, W. & Elger, B. S. (2017). Prisons should mirror society: The debate on age-segregated housing for older prisoners. *Ageing and Society*, 37(4), 675–694. <https://doi.org/10.1017/S0144686X15001373>
- Williams, B., Stern, M., Mellow, J., Safer, M. & Greifinger, R. (2012a). Aging in correctional custody: setting a policy agenda for older prisoner health care. *American Journal of Public Health*, 102(8), 1475–1481. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.300704>

Williams, B. A., Goodwin, J. S., Baillargeon, J., Ahalt, C. & Walter, L. C. (2012b). Addressing the aging crisis in U.S. criminal justice health care. *Journal of the American Geriatrics Society*, 60(6), 1150–1156. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2012.03962.x>

Williams, J. (2013). Social care and older prisoners. *Journal of Social Work*, 13(5), 471–491. <https://doi.org/10.1177/1468017311434886>

Niet wetenschappelijke bronnen

Council of Europe. (2022). *Council of Europe anti-torture Committee publishes the report on its visit to prisons in Belgium*. CPT. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-the-report-on-its-visit-to-prisons-in-belgium>

SPACE I Report. (2000). *Council of Europe*, 1-57. https://wp.unil.ch/space/files/2011/02/Council-of-Europe_SPACE-I-2000-E.pdf

SPACE I Report. (2009). *Council of Europe*, 1-111. https://wp.unil.ch/space/files/2011/02/SPACE-1_2009_English2.pdf

SPACE I Report. (2021). *Council of Europe*, 1-132. https://wp.unil.ch/space/files/2022/12/SPACE-I_2021_FinalReport.pdf

Team Justitie. (2022). *Beleidsverklaring 2.0 Justitie*. <https://www.teamjustitie.be/wp-content/uploads/2021/02/plan-voor-justitie-ZI.pdf>

Bijlagen

1. Lijst van tabellen

Tabel 1. Aantal gedetineerden aanwezig of in penitentiair verlof (d.d. 1 januari sinds 2016), per leeftijdsgroep

Leeftijdsgroep	1-1-2016	1-1-2017	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
18-19	212	183	221	227	262	227	222	245
20-24	1326	1236	1237	1186	1233	1172	1186	1206
25-29	1962	1745	1712	1697	1794	1687	1604	1624
30-34	1915	1874	1883	1860	1886	1744	1830	1874
35-39	1626	1625	1707	1626	1657	1572	1690	1758
40-44	1292	1223	1195	1191	1247	1244	1366	1446
45-49	1042	963	951	979	998	958	1030	1012
50-54	691	643	695	657	713	676	716	741
55-59	409	393	407	402	455	466	489	520
60-64	217	203	215	213	254	281	320	329
65-69	136	115	107	105	117	124	150	184
70-74	43	43	56	66	63	66	76	65
75+	31	29	28	34	41	52	49	51
Onbekend	124	98	74	70	63	55	69	67
Totaal aantal gedetineerden	11026	10373	10488	10313	10783	10324	10797	11122

Noot: cijfermateriaal overgenomen uit Excel DG EPI, 2016-2023.

Tabel 2. Leeftijdsopbouw van de gevangenispopulatie (d.d. 1 september sinds 2009), algemene uitsplitsing naar leeftijdscategorieën

Leeftijdsgroep	2009	2010	2011	2012	2013
50-59	861	899	1013	1097	1132
60-69	237	280	330	364	407
70-79	62	68	67	72	72
80+	9	9	11	9	7
Totaal aantal gedetineerden	10901	11382	11825	12310	12697
Aantal 50-plussers	1169	1256	1421	1542	1618
Aantal 60-plussers	308	357	408	445	486

Noot: cijfermateriaal overgenomen uit Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l'Europe I (SPACE I Report), 2009-2013.

Tabel 3. Aantal respondenten verdeeld volgens leeftijdscategorie

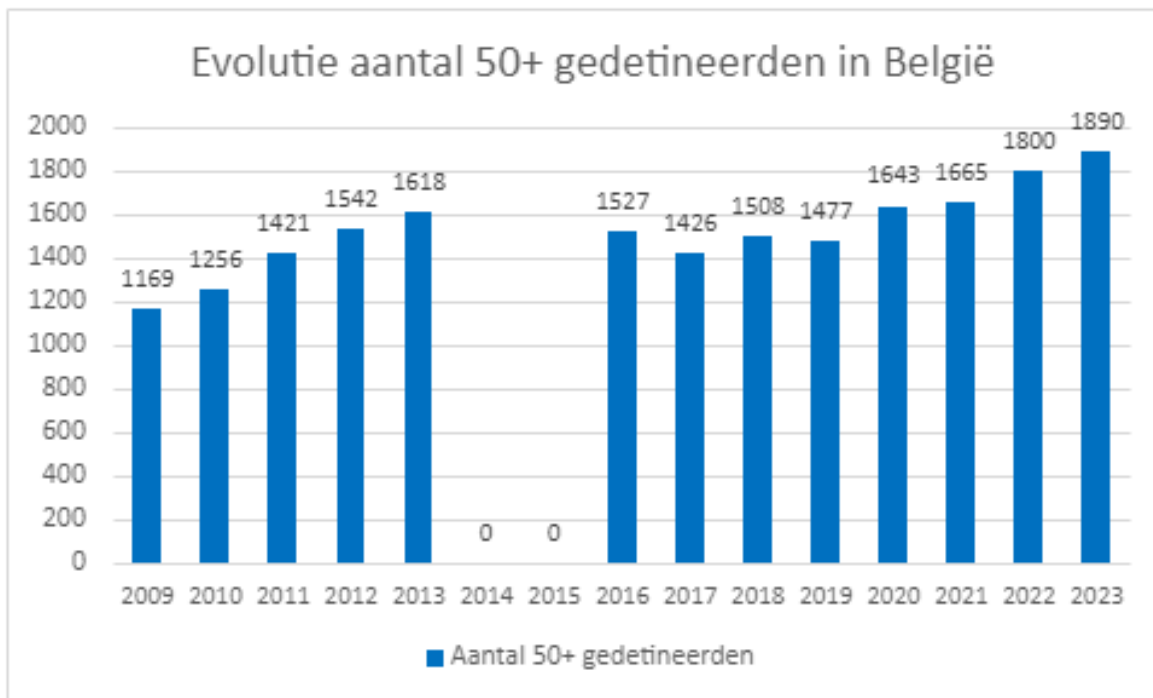
	Oudenaarde	Brugge	Totaal
50 – 60 jaar oud	4	3	7
61 – 70 jaar oud	2	3	5
71 – 80 jaar oud	0	1	1
Totalen	6	7	13

Tabel 4. Aantal respondenten verdeeld volgens strafduur

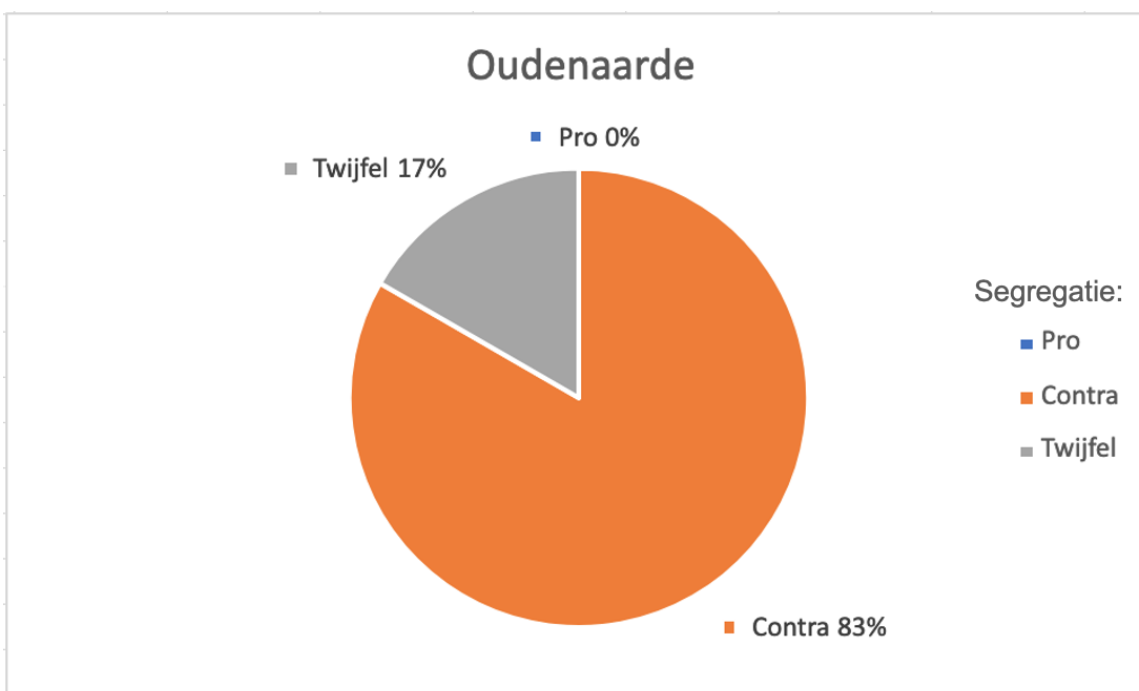
	Oudenaarde	Brugge	Totaal
3-5 jaar	0	4	4
5-10 jaar	1	1	2
+ 10 jaar	5	2	7
Totalen	6	7	13

2. Lijst van grafieken

Grafiek 1. Evolutie aantal 50+ gedetineerden in België (d.d. 1 september sinds 2009 tot 1 januari 2023)

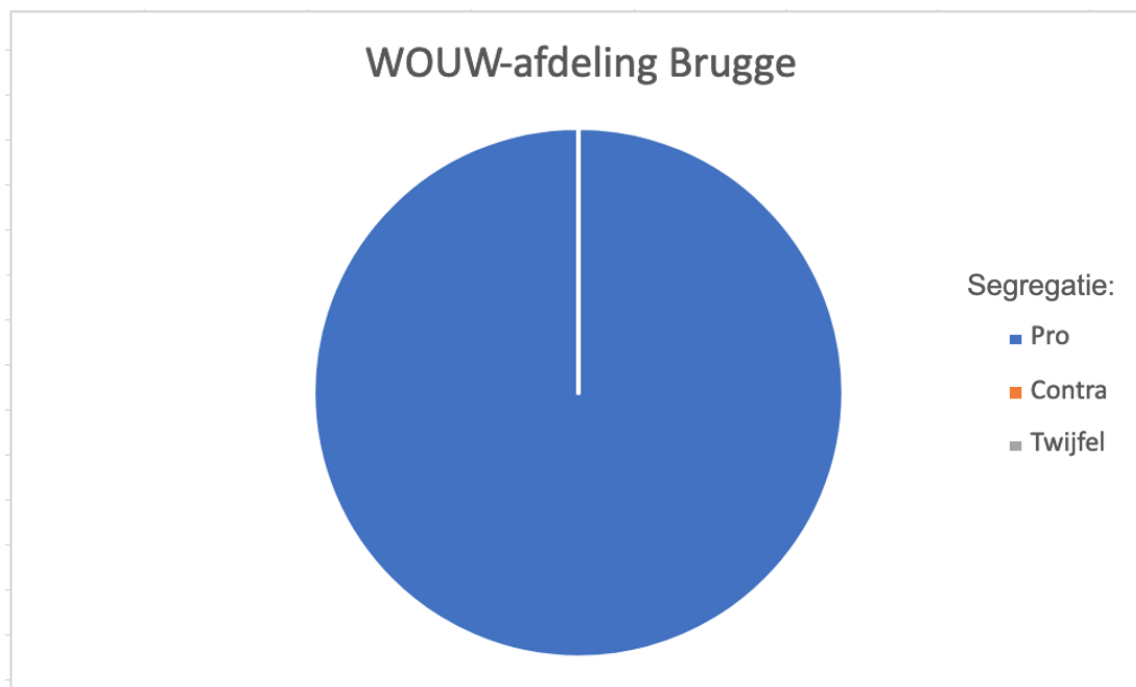

Grafiek 2. Voorkeur integratie-segregatie respondenten (n=6) gevangenis Oudenaarde (d.d. 29 maart 2023)

Grafiek 3. Voorkeur integratie-segregatie respondenten (n=7) ouderenafdeling gevangenis Brugge (d.d. 27 februari 2023)

3. DMP + GDPR

De detentie ervaring van 50+ gedetineerden

A Data Management Plan created using DMPonline.be

Creator: Sarah Decorte

Affiliation: Ghent University (UGent - UZ Gent)

Template: Faculty of Law & Criminology DMP +

ID: 197592

Start date: 13-02-2023

End date: 30-04-2023

Project abstract:

De doelstelling van deze masterproef is erop gericht een humaner leven in detentie voor oudere gedetineerden te kunnen realiseren. Door middel van onderzoek naar de ervaringen van vijftigplusser gedetineerden wordt een inzicht verkregen op hoe penitentiaire inrichtingen omgaan met haar steeds ouder wordende populatie. Deze groep heeft wegens de oudere leeftijd differentiële noden en behoeften ten opzichte van de algemene detentiepopulatie (Ginn, 2012). Hier kan tot op vandaag in slechts weinig Belgische gevangenissen aan tegemoetgekomen worden (Humblet et al., 2022). Door deze groep te belichten kan dit een basis vormen voor beleidsmatige aandacht en beleidsinitiatieven te kunnen realiseren.

Last modified: 17-03-2023

De detentie ervaring van 50+ gedetineerden

Law & Criminology DMP +

Administrative Data

Date of first version

14/03/2023

Date of last update

17/03/2023

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

Er zal empirisch materiaal verzameld worden door middel van kwalitatieve diepte-interviews. De vragen werden vooraf opgesteld aan de hand van bevindingen uit de literatuur over moeilijkheden die oudere gedetineerden ervaren. Op basis daarvan werd zelf een topiclijst opgesteld met negen hoofdcategorieën die alle relevante levensdomeinen van ouderen in detentie vertolken. Hierdoor tracht de detentie ervaring van oudere gedetineerden in kaart gebracht te worden. Het empirisch materiaal omvat de vragenbundels met antwoorden van de participanten. De transcripties van de interviews werden uitgetypt in een Word document. De gecodeerde interviews werden eveneens via Word verwerkt.

De respondenten moeten voldoen aan vooraf zelf opgestelde inclusiecriteria. De diepte-interviews worden afgenomen bij vijftigplusser-gedetineerden in de gevangenis van Oudenaarde en Brugge. Hierbij wordt er getracht in totaal 14 respondenten te bevragen. Hiervan horen dat er 7 uit de gevangenis van Brugge te zijn, alsook 7 uit de gevangenis van Oudenaarde om een optimale vergelijking te kunnen maken tussen de gevangenis.

De interviews kunnen opgenomen worden, zoals vermeld in het informed consent, alsook kan er gekozen worden om de antwoorden schriftelijk neer te schrijven. De informed consent dient steeds door elke participant ondertekend te worden. Op dit formulier kan de respondent ervoor kiezen om al dan niet zijn naam in te vullen. Ongeacht worden de diepte-interviews op gepseudonimiseerde wijze verwerkt. Door middel van eenzelfde nummer op het informed consent en op de vragenbundel met antwoorden kan onthouden worden welke antwoorden bij welke respondent horen. Na de afnames worden de interviews getranscribeerd en gecodeerd in Word. De bestanden in kwestie worden op de persoonlijke H-schijf van Athena via de UGent bewaard. De schriftelijke vragenbundels worden achterna vernietigd.

1.2 How will the data be collected or created?

De diepte-interviews worden pas afgenomen na het ondertekenen van het informed consent. Voorafgaand wordt een informatiebrief meegegeven om de respondent op de hoogte te brengen van het verloop en het doel van het diepte-interview. De interviews zijn semi-gestructureerd en kunnen dus afwijken van de vooraf opgestelde vragen. Daarnaast biedt dit ook de mogelijkheid om te verdiepen op bepaalde aspecten. De antwoorden worden van elke respondent letterlijk neergeschreven in Word. Daarna worden de antwoorden geanalyseerd waarbij er codes worden toegeschreven aan bepaalde stukken van antwoorden. Deze codes en antwoorden worden daarna ook in Word ingegeven. Alle gebruikte documenten worden opgeslagen op de vergrendelde H-schijf via Athena, dit werkt via een VPN-verbinding. Op deze H-schijf werd een map aangemaakt genaamd 'Diepte-interviews Brugge' en 'Diepte-interviews Oudenaarde'. Daaronder horen de submappen met respectievelijk respondenten 1 tot 7 en respondenten 8 tot 14. Waar bij elke respondent het getranscribeerde en gecodeerde interview in een Word document te vinden zijn.

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

De afgenomen interviews worden eerst en vooral doorlezen en de opvallendste overeenkomsten en verschillen worden aangeduid. Op basis hiervan worden de codes om te coderen opgesteld. De belangrijkste resultaten van de gecodeerde interviews worden in de masterproef onder deel 3 'Resultaten' neergeschreven. In deel 4 'Discussie en algemene conclusie' wordt er teruggekoppeld met bevindingen uit de literatuur om de resultaten wetenschappelijk te onderbouwen.

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics? Choose one of the options from the dropdown menu and briefly motivate your choice in the 'Comment' box below.

- Approval by the Ethical Committee of the Faculty is desirable

De consultatie van de ethische commissie zorgt ervoor dat kwetsbare personen geen schade wordt toegebracht door het onderzoek. Voor dit onderzoek is er geen toestemming gevraagd aan de ethische commissie doordat er toestemming werd gegeven door beide directies van de gevangenis van Brugge en Oudenaarde, alsook door de respondenten zelf. Op het zelf opgestelde informed consent staat als voorwaarde voor de deelname aan het interview dat de persoon in kwestie zich niet mag bevinden in een toestand van psychose.

Verder wordt er hoofdzakelijk gepeld naar de detentie ervaring van oudere gedetineerden met als opzet om beter aangepaste levensomstandigheden te kunnen realiseren. Hierbij wordt het risico op schade laag geschat. Gevoelige onderwerpen kunnen de vragen naar de strafduur zijn, de aanwezigheid van psychologische problematiek en de aanwezigheid onveiligheidsgevoelens. Eveneens wordt in het informed consent, alsook vooraf het interview vermeld dat de respondent niet op alle vragen hoeft te antwoorden indien hij dat niet wenst, en dit zonder opgave van reden. Toch moet er als interviewer rekening gehouden worden met de gevoeligheid van de onderwerpen, alsook moet er ten allen tijde een begripvolle reactie getoond worden. Door te werken met semi-gestructureerde interviews kan er afgeweken worden van de volgorde van de interviewvragen, alsook kunnen bijkomende vragen gesteld worden. Door deze flexibele interview vorm kan er optimaal rekening gehouden worden met eventuele emotionele reacties van de respondenten.

De interviews worden in Brugge afgenomen in het videolokaal op de WOUW-sectie zelf. Hierbij blijft de deur van het lokaal openstaan en is er een noodknop aanwezig. Ook de interviews die plaatsvinden in de gevangenis van Oudenaarde vinden plaats in een lokaal waar de deur van openstaat en penitentiair beamtten zijn steeds in de buurt.

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

Er zijn een aantal persoonlijke gegevens die gevraagd worden bij de aanvang van het diepte-interview. Dit betreft vooreerst de leeftijd van de respondent omdat dit een cruciaal element is in het onderzoek. Alle respondenten dienen een minimale leeftijd van 50 jaar hebben om als 'oude gedetineerde' beschouwd te worden, wat de onderzoekspopulatie van de masterproef betreft.

Daarnaast wordt de nationaliteit, burgerlijke stand, aantal kinderen, strafduur, reeds uitgezeten tijd en eerdere detentie bevraagd. Deze elementen worden gevraagd omdat zij een verschil kunnen maken in de detentiebeleving van deze personen. In de resultaten sectie zullen enkel de relevante gegevens gebruikt en op een gepseudonimiseerde wijze verwerkt worden. De getranscribeerde en gecodeerde documenten zullen gepseudonimiseerd opgeslagen worden, zodoende om elke terugkoppeling naar de identiteit van de respondent te verhinderen. Indien de respondent beslist zijn naam in te vullen op de informed consent, zal deze naam in geen ander document vermeld of terug te vinden zijn.

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

Er wordt geen gebruik gemaakt van data verzameld door derde partijen. Alle data van oudere gedetineerden wordt in eigen persoon verzameld. De intellectuele eigendomsrechten zijn voorwerp van een overeenkomst met de Universiteit Gent.

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

Alle papieren documenten worden in een persoonlijke kast met sleutel op de griffie in de gevangenis van Oudenaarde bewaard. De digitale documenten worden vanop de stageplaats in de gevangenis van Oudenaarde in eerste instantie op het UGent OneDrive platform bewaard. De toegang daartoe vereist het persoonlijke UGent email-adres en paswoord, waarna een identiteitsverificatie via een authenticator app met gezichtserkenning gevraagd wordt. Daarna worden de documenten op de persoonlijke H-schijf van de UGent via Athena geplaatst. De respondenten krijgen allen een nummer toegewezen in de volgorde waarin zij werden geïnterviewd. De eerste geïnterviewde krijgt bijgevolg het nummer 1. Op die manier wordt er geen gebruik gemaakt van hun naam.

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

Geen andere persoon dan de onderzoeker zelf beschikt over de inloggegevens en de authenticator app met gezichtsherkenning om toegang te krijgen tot de opgeslagen documenten. Deze manier van toegang verschaffen is van toepassing op zowel OneDrive als op de persoonlijke H-schijf. Door gebruik te maken van een digitale cloud kunnen de documenten niet verloren geraken indien het apparaat waarop deze bestanden worden geraadpleegd buiten gebruik geraakt.

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

Alle verzamelde data wordt bewaard voor zolang het onderzoek loopt. Na indiening en verdediging van de masterproef worden deze documenten vernietigd, zowel digitaal alsook de papieren vragenbundel met antwoorden. Daarenboven worden alle documenten vanaf het begin gepseudonimiseerd. De gepseudonimiseerde resultaten zullen wel steeds raadpleegbaar zijn in de universiteitsbibliotheek Lib UGent waartoe alle ingeschreven personen aan de Universiteit Gent toegang hebben.

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

Vanaf de indiening, verdediging en het welslagen van de masterproef zullen alle documenten vernietigd worden. Bovendien wordt de toegang tot de UGent OneDrive en de persoonlijke H-schijf via Athena ontoegankelijk gemaakt wanneer de onderzoeker zich niet meer inschrijft bij de UGent voor een nieuw academiejaar. Dit zal het geval zijn indien de onderzoeker slaagt voor de masteropleiding criminologie.

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

Audio-opnames kunnen gebruikt worden tijdens de diepte-interviews zoals vermeld op het informed consent. De onderzoeker heeft de optie om daar al dan niet van gebruik te maken, indien de respondent daarmee toestemt. Er kan eveneens gekozen worden om de antwoorden van de respondenten schriftelijk neer te schrijven. De vergaarde data zal met niemand worden gedeeld. Enkel gepseudonimiseerde data wordt gepubliceerd in de masterproef.

6.2 How will you share data selected for sharing?

De vragenbundel met antwoorden van de respondenten wordt in eerste instantie digitaal getranscribeerd in Word waarbij alle gegevens al gepseudonimiseerd worden. Met die gepseudonimiseerde gegevens wordt er verder gewerkt voor de codering en de verwerking van de resultaten in de masterproef. Naar citaten wordt er verwezen naar het nummer die de respondent kreeg naargelang de volgorde waarin de interviews afgenomen zijn. Daarbij is uit te maken in welke gevangenis de gedetineerde verblijft aangezien de nummers 1 tot 7 toegeschreven zijn aan de gedetineerden van de WOUW-afdeling te Brugge. De nummers 8 tot 14 horen toe aan de gedetineerden in de gevangenis van Oudenaarde. Het maken van deze opdeling is noodzakelijk gezien het opzet van de masterproef. De ervaringen van oudere gedetineerden op een aparte afdeling kan verschillen van de detentie ervaring van oudere gedetineerden die geïntegreerd leven met jongere personen.

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

De student wordt zelf verantwoordelijk geacht om de data op een correcte manier te beheren via de beschikbare UGent platformen. Hetzelfde geldt voor het opstellen van een data management plan. Na het behalen van de master criminologische wetenschappen wordt de toegang tot de verzamelde documenten stopgezet.

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

Extra middelen worden niet nodig geacht om het DMP te implementeren.

De detentie ervaring van 50+ gedetineerden

GDPR Record

Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

- Yes

Persoonlijke data zoals leeftijd, nationaliteit, burgerlijke stand, aantal kinderen, strafduur, reeds uitgezeten deel van de straf en eerdere detentie worden gevraagd.

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

- Digital
- On paper

Op de bundel met vragen van het diepte-interview worden de antwoorden van de respondenten neergeschreven. Daarna worden deze digitaal verwerkt, zij worden getranscribeerd en gecodeerd in Word. Ook worden deze documenten digitaal opgeslagen in UGent Onedrive en de persoonlijke UGent H-schrijf.

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

- Primary personal data

De afname van de diepte-interviews wordt in eigen persoon door de onderzoeker uitgevoerd. Daarbij worden persoonlijke data genoteerd en verwerkt. Er wordt geen gebruik gemaakt van secundaire persoonlijke data.

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

- No

Er wordt geen gebruik gemaakt van secundaire persoonlijke data dus dit is niet van toepassing. Indien dit wel van toepassing zou zijn dan zouden de personen in kwestie op de hoogte gebracht worden.

5. If no, explain why it is impossible or why it would take a disproportionate effort to inform the persons whose personal data are being processed.

Niet van toepassing om dezelfde reden dat er geen gebruik wordt gemaakt van secundaire persoonlijke data.

6. How will the personal data be processed?

- Pseudonymised (explain below)

De diepte-interviews worden afgenomen tijdens de stageperiode in de gevangenis van Oudenaarde. Daarbij geldt dat het beroepsgeheim van de stageplaats in acht moet worden gehouden. De namen van de respondenten die in een bepaalde gevangenis verblijven mogen daarbij op geen enkele manier kenbaar worden gemaakt. De verzamelde data wordt gepseudonimiseerd waardoor de persoonlijke data niet langer kan geassocieerd worden met een identificeerbare persoon.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

De leeftijd, nationaliteit, burgerlijke stand, aantal kinderen, strafduur, reeds uitgezeten tijd en eerdere detentie worden gevraagd. In de materproef wordt enkel gebruik gemaakt van de leeftijd, strafduur en eerdere detentie. De strafduur wordt niet expliciet vermeld per respondent. Deze worden opgedeeld in categorieën van 3-5 jaar, 5-10 jaar en boven 10 jaar. De namen van de respondenten worden vervangen door nummers van 1 tot 14.

Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

- Data concerning health (physical and mental health), an individual's sex life, or an individual's sexual orientation
- Data relating to criminal convictions and offences
- Data revealing racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, or trade union memberships

De nationaliteit van de respondenten wordt gevraagd wat behoort tot de 'data revealing racial or ethnic origin'.

De 'data concerning health' is eveneens van toepassing omdat gevraagd wordt naar de lichamelijke en psychische gezondheid van de oudere gedetineerden.

Er wordt gevraagd naar de strafduur van de respondenten, het reeds uitgezeten deel van de straf en eerdere detenties, dit valt onder 'data relating to criminal convictions'.

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

- Personal characteristics (age, gender, date of birth, marital status, nationality...)
- Leisure activities and interests (hobbies, sports...)

- Psychological details (personality, character...)
- Education and training
- Household composition; family membership
- Occupation and profession
- Lifestyle habits

Van de 'persoonlijke karakteristieken' worden zowel de leeftijd als nationaliteit gevraagd.

Bij 'psychologische details' wordt er gevraagd naar de eventuele problematieken, de bijdragende factoren van de gevangenisomgeving en de behandeling ervan in detentie.

Er wordt ook gevraagd naar de tijdsbesteding en beoefende activiteiten (leisure activities & lifestyle habits) in de gevangenis. Alsook wordt er gevraagd naar eventuele opleidingen en werk activiteiten die beoefend worden (occupation and profession).

Naar de familiesamenstelling (household composition) wordt eveneens gevraagd. Deze vragen gaan over de burgerlijke stand en het aantal kinderen van de gedetineerden.

10. Whose personal data are you collecting/processing?

- Other vulnerable persons (e.g. pregnant women, elderly persons, people with mental disorders, asylum seekers, disabled persons, ethnic minorities, sick people or patients)

Oudere personen in detentie zijn de doelgroep van de masterproef, deze vallen onder de definitie van 'oud' volgens de literatuur indien zij een leeftijd van minimaal 50 jaar hebben.

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

- No

Als de respondenten willen gebruik maken van hun recht op inzage vormt dit geen gedrang voor het onderzoek. Indien er rectificatie gevraagd wordt vraagt, alsook bij een vergetelheid, kan dit tot een aanpassing van de onderzoeksresultaten leiden. Indien een beperking van verwerking gevraagd wordt kan dit een belemmering voor de resultaten van het onderzoek inhouden, maar niet voor het verdere verloop van het onderzoek.

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

De respondenten kunnen op alle bovenstaande rechten zich ten allen tijde beroepen.

Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

Vooraf het gebruik van de leeftijd en strafduur van de gedetineerden vormen belangrijke componenten in het onderzoek naar de detentiebeleving van vijftigpluser gedetineerden.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

- The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the processing of their personal data for one or more specific purposes.

Alle participanten ondertekenden voorafgaand het diepte-interview een informed consent. Hun vrijwillige deelname werd voorafgaand getoetst met een informatiebrief over het onderzoek.

15. If you are processing special categories of personal data (see question 8), on which exception is this based?

- The processing is necessary to protect the vital interests of the data subject or of another natural person.

Door middel van onderzoek naar de tekorten en hindernissen die oudere gedetineerden ervaren wordt er ten eerste aandacht gevestigd op de moeilijkheden waarmee deze steeds groter wordende groep kampt. Ten tweede kan dit bijdragen aan beleidsinitiatieven waar een humane detentie voor alle gedetineerden, inclusief oudere gedetineerden, wordt nagestreefd.

GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

- Ghent University

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)?

- No

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

- This is determined within Ghent University: UGent is the data controller.

Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

- No

20. If yes, to or with which categories of recipients are the personal data being disclosed/shared/transferred?

- Others (please specify below)

Niet van toepassing, want 'no' bij vraag 19.

21. If yes, where are the personal data being disclosed/shared/transferred to?

Niet van toepassing, want 'no' bij vraag 19.

22. What is/are the purpose(s) of the data transfer?

Niet van toepassing.

23. What is the legal ground for the data transfer? If there will be multiple data transfers, you need to indicate the legal ground for each data transfer.

Niet van toepassing.

Retention period

24. What is the envisaged retention period for the different categories of personal data? Please motivate.

De data zal verzameld worden vanaf de stageperiode van start gaat. De stageperiode loopt van 13 februari 2023 tot 7 mei 2023. Daarna vindt de verdediging van de masterproef plaats en volgt een eindscore. Indien geslaagd voor het onderdeel masterproef, in juli of in augustus 2023, zal vanaf dat moment de bewaarde data niet langer toegankelijk zijn.

Risk analysis

25. To analyse the possible risks associated with the processing of personal data, please tick the boxes that apply to this research.

- Special categories of personal data are processed in this research (see question 8).

Ouderen in detentie vormen kwetsbare personen.

26. Does the research constitute a probable high-risk processing? If you ticked two or more boxes in question 25, the answer is 'yes'.

- No

Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

- I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.

28. If you have motivated the need to deviate from one or more of the rights of the persons whose personal data you are collecting/processing in question 11 and 12, please describe which safeguards are put in place to protect their rights and freedoms.

Niet van toepassing.

4. Informatieformulieren

Informatiebrief gevangenis oudenaarde

Beste

Mijn naam is Sarah Decorte, een masterstudente criminologie aan de Universiteit van Gent. Ik schrijf mijn masterproef onder begeleiding van mijn promotor Doctor Favril. De titel van mijn onderzoek is "Integratie of segregatie? Een onderzoek naar de ervaringen van oudere gedetineerden".

Doel van het onderzoek?

Een beter leven voor 50+ gedetineerden mogelijk maken.

Hoe ga ik te werk?

Praten over dagelijkse moeilijkheden en tekorten in de gevangenis.

Uw ervaring in de gevangenis bespreken.

Vragen waarover?

Er zijn 9 verschillende thema's: persoonlijke vragen, contacten, activiteiten, werk, vrije tijd, infrastructuur, lichamelijke gezondheid, psychologische gezondheid en onveiligheidsgevoelens.

Privacy?

Anoniem.

Stoppen kan op elk moment zonder reden.

Een opname van het gesprek kan, om mijn volle aandacht op u te kunnen richten.

Wie?

Minimaal 50 jaar.

Gedetineerden veroordeeld tot een gevangenisstraf van minimaal 3 jaar.

Persoon spreekt voldoende Nederlands, Frans, Engels.

Persoon is bereid zijn ervaring te delen.

Persoon bevindt zich niet in staat van psychose.

Informatiebrief gevangenis Brugge

Beste

Mijn naam is Sarah Decorte, een masterstudente criminologie aan de Universiteit van Gent. Ik schrijf mijn masterproef onder begeleiding van mijn promotor Doctor Favril. De titel van mijn onderzoek is "Integratie of segregatie? Een onderzoek naar de ervaringen van oudere gedetineerden".

Doel van het onderzoek?

Een beter leven voor 50+ gedetineerden mogelijk maken.

Hoe ga ik te werk?

Praten over dagelijkse moeilijkheden en tekorten in de gevangenis.

Uw ervaring in de gevangenis bespreken.

Vragen waarover?

Er zijn 9 verschillende thema's: persoonlijke vragen, contacten, activiteiten, werk, vrije tijd, infrastructuur, lichamelijke gezondheid, psychologische gezondheid en onveiligheidsgevoelens.

Privacy?

Anoniem.

Stoppen kan op elk moment zonder reden.

Een opname van het gesprek kan, om mijn volle aandacht op u te kunnen richten.

Wie?

Minimaal 50 jaar.

Gedetineerden veroordeeld tot een gevangenisstraf van minimaal 3 jaar.

Een eerdere detentie in op een sectie met jongere en oudere gedetineerden.

Persoon spreekt voldoende Nederlands, Frans, Engels.

Persoon is bereid zijn ervaring te delen.

Persoon bevindt zich niet in staat van psychose.

5. Informed consent

Onderzoek naar de ervaring van 50+ gedetineerden

Informed consent

Ik, de ondergetekende, ... verklaar hierbij,

1. ingelicht te zijn over het onderzoek, de methode en het verloop zoals vermeld in het informatieformulier;
2. vrijwillig deel te nemen aan het onderzoek;
3. op de hoogte te zijn van de mogelijkheid om mijn deelname te kunnen stopzetten op elk moment zonder opgave van reden;
4. toestemming te geven aan de onderzoeker (Sarah Decorte) om het gesprek op te nemen om mijn volle aandacht op u te kunnen richten;
5. toestemming te geven aan de onderzoeker (Sarah Decorte) om de resultaten op vertrouwelijke en anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren;
6. op de hoogte te zijn een samenvatting van de onderzoeksresultaten te kunnen verkrijgen op aanvraag.

Plaats .....

Gelezen en goedgekeurd op ..... (datum)

De deelnemer, ... (handtekening)

6. Topiclijst

Onderwerpen	Sub-onderwerpen
Persoonlijke vragen	Leeftijd
	Nationaliteit
	Burgerlijke stand
	Gevangenis-afdeling
	Strafduur
	Uitgezeten tijd
	Eerdere detentie
Contacten	Partner
	Kinderen
	Bezoek
	Contact gevangenispersoneel
	Contact medege-detineerden
	Hulp jongere – oudere
	Hulp oudere – jongere
	Voorkeur integratie – segregatie
Activiteiten	Activiteitsaanbod
	Deelname
	Sociaal contact tijdens activiteiten
	Hindernissen
	Tevreden/ontevreden over aanbod
	Suggesties nieuwe activiteiten
	Deelname activiteiten speciaal voor ouderen
Werk	Tewerkgesteld
	Aantal keer per week
	Lichamelijke ongemakken
	Sociaal contact
	Apart of samen met jongere gedetineerden
Vrijetijd	Tijdsbesteding
	Rust
	Samen of apart met medege-detineerden

Infrastructuur	Tevredenheid
	Hindernissen in de gevangenis
	Aangepast voor oudere personen?
	Mening speciale aanpassing voor ouderen
	Aantal personen op cel
	Hinder op cel
	Suggesties verbeteringen
Lichamelijke gezondheid	Toestand
	Ouderdomskwaaltjes
	Verzorging
	Tevredenheid medische diensten
	Tekortkomingen medisch aanbod
	Nood specialisatie zorgpersoneel
	Voorkeur verzorging door gespecialiseerde
Psychologische gezondheid	Toestand
	Al aanwezig voor detentie/ontstaan in detentie
	Bijdrage factoren gevangenis
	Behandeling
	Tevredenheid behandeling
	Tekortkomingen
	Nood specialisatie personeel
Onveiligheidsgevoelens	Merendeel veilig/onveilig gevoel
	Kwetsbaar vanwege leeftijd
	Rol jongere gedetineerden
	Veiliger op aparte ouderenvleugel?
Andere	Aanvullingen niet aan bod gekomen thema's
	Opmerkingen

7. Gebruikte vragenlijst

Persoonlijke vragen

---

1. Welke leeftijd heeft u? ...
2. Welke nationaliteit heeft u? ...
3. Wat is uw burgerlijke stand? ...
4. Tot welke afdeling/sectie in de gevangenis behoort u? ...
5. Welke strafduur kreeg u? ...
6. Hoeveel tijd heeft u al uitgezeten? ...
7. Bent u al eerder in de gevangenis terechtgekomen? ...

Contacten

---

8. Heeft u een partner? ...
9. Heeft u kinderen? ...
10. Krijgt u regelmatig bezoek? JA/NEE... Zo ja door wie...
11. Zou u graag meer of minder bezoek krijgen? ... Zo ja om welke reden...
12. Hoe verloopt het contact met het gevangenispersoneel? ...
13. Heeft u contact met de medegevangenen? Jonge/zelfde/oude...

14. Heeft u meer contact met jongere/ zelfde leeftijd/ oudere gedetineerden? ...
15. Hoe verloopt dat contact met medege-detineerden meestal? ...
16. Wenst u meer of minder contact te hebben met medege-detineerden? ...
17. Staan er jongere gedetineerden klaar om oudere gedetineerden te helpen? ...
18. Helpen oudere gedetineerden de jongere gedetineerden? ...
19. Kunt u bij iemand uw hart luchten in de gevangenis?
20. Zou u verkiezen om op een aparte vleugel te leven met enkel oudere personen of verkiest u eerder een gemengde omgeving tussen jong en oud? ...

Activiteiten

---

21. Welke activiteiten worden er aangeboden in de gevangenis? ...
22. Neemt u deel aan bepaalde activiteiten? ...
23. Hoe vaak neemt u deel aan activiteiten? ...
24. Wat is de reden dat u wel/niet deelneemt aan bepaalde activiteiten? ...
25. Heeft u sociaal contact met andere gedetineerden tijdens de activiteiten? ...
26. Hoe verloopt het sociaal contact tijdens de activiteiten? ...
27. Welke hindernissen (vb lichamelijke ongemakken) ondervindt u bij de deelname aan een bepaalde activiteit? ...

28. Bent u tevreden/ontevreden met het activiteitenaanbod in de gevangenis? ...
29. Heeft u suggesties heeft u voor nieuwe activiteiten? ...
30. Zou u deelnemen aan activiteiten speciaal voor oudere personen? ... Waarom wel/niet...

Werk

---

31. Werkt u in de gevangenis? ...
32. Hoe vaak werkt u in een week? ...
33. Waarom werkt u wel of niet in de gevangenis? ...
34. Bent u tevreden met uw werk? ...
35. Bent u tevreden met het werkaanbod in de gevangenis?... Waarom?
36. Ondervindt u lichamelijke ongemakken bij het uitoefenen van het werk? ...
37. Heeft u sociaal contact met medege-detineerden tijdens het werk? ...
38. Hoe verloopt dat sociaal contact? ...
39. Verkiest u om samen of apart van de jongere gedetineerden te werken? ...
40. Heeft u suggesties voor andere soorten werk die u graag zou willen beoefenen? ...

Vrijetijd

---

41. Wat doet u tijdens uw vrije tijd? ...
42. Vindt u rust tijdens uw vrije tijd? ...

43. Brengt u uw vrije tijd alleen of in contact met medege-detineerden (jong of oud) door? ...

Infrastructuur

---

44. Bent u tevreden over de infrastructuur van de gevangenis? ...

45. Ondervindt u hindernissen van de infrastructuur zoals trappen, lange afstanden, weinig zitplaatsen, smalle gangen, gladde douchegrand? ...

46. Vindt u dat de infrastructuur in de gevangenis onaangepast is voor oudere personen?...

47. Maakt de eventuele onaangepaste infrastructuur het leven moeilijker in detentie? ...

48. Vindt u dat er speciaal rekening moet gehouden met de infrastructuur van de gevangenis voor de oudere gedetineerden? ...

49. Met hoeveel personen slaapt u op cel? ...

50. Ondervindt u hinder op cel door uw leeftijd, bijvoorbeeld slechte matras, koude cel, te veel lawaai, grondslapers? ...

51. Heeft u suggesties om de infrastructuur te verbeteren? ...

Lichamelijke gezondheid

---

52. Wat vindt u van uw lichamelijke gezondheid? ...

53. Ondervindt u veel ouderdomskwaaltjes? ...

54. Welke problemen ondervindt u? ...

55. Hoe worden u lichamelijke problemen verzorgd in de gevangenis? ...

56. Heeft u nood aan een behandeling? ...
57. Bent u tevreden over de medische benadelingen in de gevangenis? ...
58. Heeft u tekortkomingen op het medische aanbod?
59. Is er nood aan specialisatie van het medisch personeel in verband met ouderdomsziektes? ...
60. Verkiest u hulp van personen die speciaal opgeleid zijn in de noden van oudere personen? ...
61. Zou u uit uzelf hulp vragen indien nodig of verkiest u een persoonlijke opvolging? ...

Psychologische gezondheid

---

62. Ondervindt u psychologische problemen? ...
63. Had u al voor de gevangenisstraf last psychologische problemen? ...
64. Welke factoren van de gevangenis droegen bij aan de psychologische problemen? ...
65. Krijgt u een behandeling aangeboden voor deze problemen? ...
66. Hoe beoordeelt u de behandeling? ...
67. Heeft u tekortkomingen op het psychologische aanbod? ...
68. Is er nood aan specialisatie van het personeel in verband met psychische ziektes die veel voorkomend zijn bij oudere personen? ...
69. Verkiest u hulp van personen die speciaal opgeleid zijn in de noden van oudere personen? ...
70. Zou u uit uzelf hulp vragen indien nodig of verkiest u een persoonlijke opvolging? ...

Onveiligheidsgevoelens

---

71. Voelt u merendeel van de tijd veilig of onveilig in de gevangenis? ...
72. Wanneer voelt u zich veilig? ...
73. Wanneer voelt u zich onveilig? ...
74. Voelt u zich kwetsbaar vanwege uw leeftijd? ...
75. Spelen jongere gedetineerden een rol in uw onveiligheidsgevoel? ...
76. Zou u zich veiliger voelen op een aparte vleugel voor oudere gedetineerden? ...

Andere

---

77. Heeft u nog aanvullingen over thema's die nog niet aan bod zijn gekomen? ...
78. Heeft u nog opmerkingen over het gesprek of andere dingen die u kwijt wilt? ...

8. Codeboom

